

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Етиолошке карактеристике убиства
(мастер рад)

Ментор

Проф. др Дарко Димовски

Студент

Љубинка Митов

Број индекса: М036/21-О

Ниш, 2023. године

САДРЖАЈ

УВОД	1
I УБИСТВО КАО ОБЛИК КРВНИХ ДЕЛИКАТА	3
II ПОДЕЛЕ УБИСТВА	5
2.1. Поделе према КЗ-у.....	5
2.1.1. Обично убиство.....	5
2.1.2. Тешко убиство.....	6
2.1.3. Привилеговано убиство.....	14
2.2. Криминолошке поделе убиства (убица).....	19
III КРИМИНОГЕНИ ФАКТОРИ ЧИЊЕЊА УБИСТА	27
3.1. Егзогени криминогени фактори.....	27
3.1.1. Утицај социјално-економског фактора.....	27
3.1.2. Породични односи и убиства.....	28
3.1.3. Школа, образовање и убиства.....	29
3.1.4. Средства масовних комуникација и убиства.....	29
3.1.5. Суседство, делинквентне групе и убиства.....	31
3.1.6. Слободно време и убиства.....	32
3.2. Ендогени криминогени фактори.....	33
3.2.1. Интелигенција и убиства.....	33
3.2.2. Мотив и убиства.....	33
3.2.3. Емоције и убиства.....	34
3.2.4. Карактерне особине и убиства.....	34
3.2.5. Темперамент и убиства.....	35
3.2.6. Менталне девијације и убиства.....	36
IV ТЕОРИЈСКА СХВАТАЊА О УБИСТВУ	37
4.1. Биолошке теорије.....	37
4.2. Психолошке теорије.....	43
4.3. Психопатолошке теорије.....	47

4.4. Социолошке теорије.....	48
V ИСТРАЖИВАЊЕ.....	55
ЗАКЉУЧАК.....	66
ЛИТЕРАТУРА.....	67
САЖЕТАК.....	70
SUMMARY.....	71
БИОГРАФИЈА АУТОРА.....	72

УВОД

Кривично дело убиство оправдано се сматра једним од најтежих кривичних дела будући да лишава човека његовог најважнијег права - права на живот. Право на живот заштићено је у свим правним порецима кроз различите гране права (еколошко право, медицинско право итд.), али најзначајнија је заштита коју пружа кривично право. Живот и телесни интегритет су од најстаријих времена били објект кривичноправне заштите, али та заштита није била потпуна нити једнака за све чланове друштва. Рецимо, код робовласничких друштава робови су сматрани објектима, а не субјектима права, па је самим тим њихов живот био потцењенији од живота њихових власника. Сличне неједнакости су пратиле кривично право и приликом феудализма, где су прављене разлике између кметова и племића.

Заштита живота почиње од момента рађања човека и траје до момента наступања његове смрти.¹ О томе када почиње заштита живота постоје три схватања у правној теорији. Према првом схватању заштита живота започиње процесом рађања детета, тј. његовим одвајањем од тела мајке и ово схватање је прихваћено у нашем праву. Међутим од овог правила постоји изузетак према коме кривичноправна заштита почиње и пре рођења човека. То је случај код убиства плода човека у телу мајке пре него што је започео процес порођаја, код кривичног дела недозвољеног прекида трудноће где се поред плода штити и телесни интегритет, здравље и живот бремените жене. Према другом схватању, живот човека почиње са делимичним или потпуним изласком детета из тела мајке, док по трећем схватању самосталан живот детета почиње са престанком плацентарног и почетком плућног дисања.

Три схватања постоје и што се тиче момента до када траје кривичноправна заштита. Према првом схватању смрт наступа са престанком дисања и рада срца и плућа, и ту је реч о привидној или клиничкој смрти. Друго схватање као пресудан узима моменат када ниједан орган не показује знаке живота и не одвија се ниједна животна функција (биолошка смрт), а према трећем схватању смрт наступа са настанком церебралне или мождане смрти (престанак рада мозга) која се састоји у гашењу свих можданих функција. У нашем законодавству је прихваћено треће схватање.

¹ Д. Јовашевић, *Кривично право – Посебни део*, Београд, 2017. године, стр. 22.

Неповредивост живота човека је апсолутна, а у вези с тим и његова кривичноправна заштита. Од кривичноправне заштите може се одустати само у случајевима нужне одбране и крајње нужде у којима је искључена противправност, када је једини начин да се заштити живот лишавање живота другог лица.²

Мастер рад посвећен је самом појму убиства, његовој законској и теоријским дефиницијама као и систематизацији врста убистава према КЗ-у, укључујући и криминолошке поделе убиства (убица), док се централни део мастер рада односи на криминогене факторе који доводе до извршења овог кривичног дела, као и на теоријска схватања о убиству кроз биолошке, психолошке, психопатолошке и социолошке теорије. У другом делу мастер рада изложени су случајеви који су били предмет спроведеног истраживања и графички су приказани добијени резултати о утицају ендогених и егзогених криминогених фактора на извршиоце кривичног дела убиства у конкретним случајевима.

² З. Стојановић, *Кривично право – Посебни део*, Српско Сарајево, 2001, стр. 18.

I УБИСТВО КАО ОБЛИК КРВНИХ ДЕЛИКАТА

У нашем праву, кривично дело убиство регулисано је чланом 113. Кривичног законика Републике Србије, којим је предвиђено „ко другог лиши живота, казниће се затвором од пет до петнаест година.“ У већини савремених правних система убиство се одређује као „смрт једног човека проузрокована од стране другог човека“ (hominis caedes ab homine).

Поред законске, постоје и теоријске дефиниције убиства, које за свој основ имају одредбе садржане у Кривичном законнику. Тако, нпр. Тома Живановић дефинише убиство као лишење живота другог, односно проузроковање смрти неког лица. Такође и Драгољуб Атанацковић³ дефинише убиство као лишавање живота неког лица, док Љубиша Лазаревић истиче да је убиство противправно лишавање живота другог лица.⁴ Поставља се питање да ли елемент противправности треба унети у дефиницију убиства као што то чини Љубиша Лазаревић, иако он није изричито наведен у законнику. Неспорно је да је лишавање живота другог лица кривично дело само када се то чини противправно, међутим имајући у виду да је противправност општи елемент у појму кривичног дела, непотребно је посебно га истицати код убиства. Јанко Таховић истиче да је обично убиство свако оно убиство које се не појављује као друго убиство у закону посебно одређено.⁵ Миљковић говори о субјективним и објективним карактерним знацима убиства, а то су смрт каквог човека, произведена радњом учиниоцем (објективни) и *dolus* и *culpa* (субјективни).⁶

За разумевање суштине убиства, неопходно је знати да кривично дело убиства има свој објекат, радњу и последицу. Објекат кривичног дела убиства јесте човек, односно живо људско биће. Радња кривичног дела убиства је свака она делатност која је објективно пододна да проузрокује смрт човека. Убиство се најчешће врши чињењем, односно предузимањем неке активне делатности као што су ударање, пуцање, давање отрова и сл. Међутим, убиство се може извршити и нечињењем, односно пропуштањем обавезе на чињење. То би могао бити случај када се ускраћивањем хране лиши живота неко лице према коме је постојала обавеза издржавања, те услед тога наступи смрт. Радња извршења овог кривичног дела може се предузети само према другом лицу, али не и према себи.

³ Д. Атанацковић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1985, стр. 132.

⁴ Љ. Лазаревић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1995, стр. 200.

⁵ Ј. Таховић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1961, стр. 74.

⁶ М. Миљковић, *О убиству*, Београд, 1909, стр. 3-13.

Самоубиство и самоповреда нису инкриминисани као кривична дела.⁷ Последица кривичног дела убиства јесте смрт једног лица. Све док не наступи смрт другог лица може се говорити о покушају убиства, који постоји када је предузета радња извршења усмерена на лишавање живота другог лица, а та последица још није остварена.⁸ За постојање овог кривичног дела потребно је да је радња извршења предузета противправно тако да овог дела нема уколико је до лишења живота дошло у нужној одбрани, крајњој нужди, вршењу дужности на пословима јавне и државне безбедности или када прописи службе то захтевају или дозвољавају.⁹

Оно што је битно за утврђивање кривичног дела убиства јесте постојање узрочне везе између повреде и смрти. Код кривичног дела убиства у погледу узрочности, преовладава теорија еквиваленције, односно *conditio sine qua non*. Према овој теорији, сваки услов који је непосредно или посредно претходио последици, а без кога она не би наступила, представља узрок последице. Прихваћено је становиште да и посредни услови могу бити узрок смрти, као и када је радња учиниоца погоршала већ постојеће стање, односно обољење пасивног субјекта, или ако је смрт наступила услед заједничког деловања радње учиниоца и неких посебних својстава и стања жртве. Тако судска пракса узима да убиство постоји у случајевима када жртва после наношења повреде, пре наступања смрти болује и дуже време ако су накнадне компликације проузроковане првобитно нанетом повредом. Што се тиче учиниоца овог кривичног дела, то може да буде свако лице, дакле лице без неких посебних личних својстава или околности. У погледу виности, на страни учиниоца дела тражи се умишљај, који може да буде директни и евентуални. Садржина умишљаја као субјективног садржаја овог кривичног дела исцрљује се у свести учиниоца о његовом делу, као и његовом хтењу или пристајању, саглашавању са насталом последицом.

⁷ Д. Јовашевић, *Кривична дела убиства*, Београд, 2017. стр. 15.

⁸ З. Стојановић, *op.cit.*, стр. 432.

⁹ Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 23.

II ПОДЕЛЕ УБИСТВА

2.1. Поделе према КЗ-у

2.1.1. Обично убиство

Извршилац: човек

Радња извршења: свака делатност чињења или нечињења којом се непосредно или посредно проузрокује смрт другог лица

Објект заштите: живот човека или право на живот

Последица: смрт другог лица

Казна: казна затвора у трајању од пет до петнаест година

Основни облик убиства, односно обично убиство дефинише се законском формулацијом „Ко другог лиши живота казниће се...“. Под обичним убиством подразумева се умишљајно лишавање живота другог лица које није праћено додатним, посебним околностима које, када постоје, мењају тежину и облик овог дела, стварајући тако неки од посебних облика квалификованог или привилегованог убиства. Обично убиство има карактер општег кривичног дела и супсидијарно је у односу на теже или лакше облике. С обзиром на начин извођења делатности убиство се може извршити директним, индиректним, физичким и психичким дејством. Физичко проузроковање се остварује различитим средствима као што су ватрено или хладно оружје, оруђе и друга средства која су подобна да тело тешко повреди или здравље тешко наруше. Психичко проузроковање смрти се врши изазивањем узбуђења, страха, препасти или жалости у таквом степену који има карактер шока, подбног да блокира рад срца или прекине другу животну функцију.¹⁰ Лишење живота другог лица може се проузроковати и нечињењем и то у случају када постоји дужност на чињење којом би се спречило наступање смрти. Кривично дело убиство не постоји ако је до смрти другог лица дошло у нужној одбрани, крајњој нужди, вршењу дужности на пословима јавне и државне безбедности или када прописи службе то дозвољавају или захтевају.

¹⁰ Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 23.

2.1.2. Тешко или квалификовано убиство

Тешко убиство постоји када је умишљајно убиство извршено на такав начин, из таквих побуда, под таквим околностима или према таквом лицу који му даје већи степен тежине и опасности за које закон прописује теже кажњавање.¹¹ Тешко убиство садржи исте основне елементе као и обично убиство, али поред тога садржи и посебну квалификаторну околност која га чини тежим и појачава степен неправда и кривицу учиниоца.

Облици тешког убиства могу се разликовати према:

- Начину извршења
- Побудама учиниоца
- Околностима извршења и последици
- Својству пасивног субјекта

Према начину извршења тешка убиства су:

- Убиство на свиреп начин
- Убиство на подмукао начин

Убиство на свиреп начин је лишење живота другог лица наношењем прекомерних и непотребних физичких и психичких патњи и болова великог интензитета. Код овог облика тешког убиства циљ је да се жртва што више намучи, па је за постојање овог дела потребно да жртва буде у свесном стању доживљавајући суровост предузетих делатности уз велики бол, страх и патњу. Такође потребно је да је учинилац свестан својих нечовечних и сурових аката. Свирепост као обележје кривичног дела тешког убиства има своју објективну и субјективну компоненту. Објективна компонента је наношење непотребних патњи жртви, а субјективна намера окривљеног да мучи жртву.¹² Да би се направила разлика између обичног убиства и убиства на свиреп начин лишење живота с једне стране се цени тежином проузрокованих болова и патњи жртви, а с друге неосетљивошћу и осећањем задовољства који такав начин лишења живота даје учиниоцу.

Код убиства на подмукао начин имамо напад на живот жртве на прикривен, потајан или лукав начин у тренутку када она то не очекује, па самим тим није спремна на одбрану.

¹¹ Ђ. Борђевић, *Нови облици тешких убистава у предлогу Кривичног законика*, Правни живот, Београд, бр. 9/2005 године, стр.135-154.

¹² Решење Апелационог суда у Београду Кж. 5137-2011

На овај начин учинилац изражава своју лукавост, препреденост, поквареност, злонамерност, неискреност или искоришћава однос поверења који постоји између њега и неке особе, односно њену беспомоћност или безазленост. Овде учинилац бира моменат извршења и управо он игра важну улогу. Жртва не зна ништа о нападу на њен живот и не може ни да претпостави која јој опасност од убице прети. Ова врста убиства много говори о учиниоцу дела. Реч је о опасном и поквареном злочинцу, преваранту. Елементи овог облика тешког убиства могу бити субјективни (зла намера учиниоца) и објективни (дело се предузима потајно и прикривено). Квалификациона околност код овог кривичног дела убиства је подмуклост и да би она постојала мора се манифестовати у таквим поступцима који указују на зао карактер извршиоца дела. На пример лишење живота особе на спавању само по себи, без осталих субјективних и објективних елемената не представља убиство на подмукао начин, међутим уколико се утврди да га је учинилац лишио живота на спавању, док су и остали укућани спавали искористивши стање оштећеног лишеног сваке могућности одбране и пружања туђе помоћи, а пре свега поверења које је оштећени имао према учиниоцу, такво убиство може се квалификовати као убиство на подмукао начин.

Тешка убиства с обзиром на побуде извршиоца су:

- Убиство из користољубља
- Убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дела
- Убиство из безобзирне освете или других ниских побуда

Убиство из користољубља је лишавање живота другог лица у намери да се дође до прекомерне и непотребне имовинске користи за себе или друго физичко или правно лице.¹³ Одлучујући услов за постојање овог кривичног дела је мотив користољубља. У теорији кривичног права не постоји јединствена дефиниција мотива користољубља. Може се рећи да користољубље постоји онда када учинилац дело врши ради прибављања одређене имовинске или било какве материјалне користи себи или било коме другоме, али и приликом спречавања материјалног губитка. Радња извршења кривичног дела се не предузима из основних егзистенцијалних потреба, већ из безобзирне тежње за стицањем користи по сваку цену. За постојање дела ирелевантно је да ли је та корист стварна и остварена и да ли ће уопште бити остварена. Убиство из користољубља карактерише висок степен кривичне

¹³ Д. Јовашевић, *Убиство из користољубља*, Правни живот, Београд, бр. 9/2007, стр. 37-53.

одговорности учиниоца. Ради задовољења својих егоистичких побуда и похлепе учиниоци су спремни да жртвују такве противувредности као што је људски живот.¹⁴

Убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дела има два вида. Први вид постоји када се живота лишава лице како би се уклонило као препрека, сметња за извршење планираног кривичног дела. Да ли ће се планирано кривично дело извршити није од значаја за постојање овог облика тешког убиства, али његово остварење мора да представља побуду за извршење убиства. Други вид постоји када се друго лице (сведок, жртва или саучесник) лишава живота да би се уклонило као сведок раније извршеног кривичног дела. Није релевантно за постојање дела да ли је раније извршено кривично дело откривено или не, као и да ли је учинилац овог дела учествовао у ранијем делу као извршилац или саучесник. Дакле, код овог облика тешког убиства лишавање живота другог лица није примарни циљ учиниоца, већ средство за остварење другог циља, за прикривање већ извршеног кривичног дела или за олакшавање извршења другог кривичног дела.

Убиство из безобзирне освете је лишавање живота другог лица из егоистичких и саможивих побуда које карактеришу учиниоца као безосећајну и асоцијалну личност.¹⁵ У овом случају учинилац лишава живота лице које је претходно њему или њему блиском лицу нанело зло. Међутим, да би се могло говорити о убиству из безобзирне освете зло које је нанео убијени учиниоцу кривичног дела по свом карактеру, обиму, природи и тежини мора бити значајно мање од убиства којим му он узвраћа. Безобзирна освета означава знатну несразмеру између зла које је учињено и лишења живота. Убиство из других ниских побуда постоји када се друго лице лишава живота ради задовољења аморалних тежњи, ниских страсти и настраности, па тако разликујемо убиство из љубоморе, мржње, пакости, националне, етничке, полне или расне нетрпељивости, пакости, ради задовољења настраних сексуалних прохтева. Да би се нека побуда окарактерисала као ниска у смислу ове квалификаторне околности потребно је да се на скали негативног моралног вредновања налази високо. Може се рећи да у великој мери од става судске праксе зависи да ли ће се неки мотив окарактерисати као ниска побуда што се може видети на примеру љубоморе. У нашем кривичном праву, љубомора није квалификаторна околност о чему сведочи јасан став Врховног суда Србије у пресуди: Кж 1 982/70 „Стога се убиство извршено из љубоморе не

¹⁴ Доц. др Милош Марковић, *Убиство из користољубља*, Нови Сад 2009, стр. 23.

¹⁵ Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 27.

може, само због тога, квалификовати као убиство из ниских побуда.“ Постоје бројне критике упућене овом ставу, па тако многи сматрају да љубомора сама по себи представља ниску побуду јер тежи за присвајањем и поседовањем другог људског бића, па се убиство из љубоморе може квалификовати као тешко убиство, осим у случајевима када је жртва дала значајан допринос извршењу дела. Оно што је битно разграничити јесте да ли се ради о „нормалној“, друштвено прихватљивој љубомори или о тзв. патолошкој љубомори. Наиме, љубомора међу супружницима, љубавницима сматра се нормалном у једној искреној, друштвено прихватљивој дози уколико доприноси квалитету везе и њеној функционалности и у таквом случају не може се говорити о ниској побуди. С друге стране патолошка или ирационална љубомора нема утемељење у реалном животу. Из ње проистиче и нека друга ниска побуда која се састоји у мржњи, зависти, пакости, злоби, у једноставном немирењу учиниоца са чињеницом да му љубав није узвраћена, па самим тим има елемената да се говори о ниској побуди. На основу реченог закључује се да се у сваком конкретном случају мора прецизно дефинисати и детаљно објаснити патологија конкретне љубоморе како би се одредио тренутак када она од друштвено прихватљиве емоције прелази у ниску побуду будући да од тога зависи квалификација самог кривичног дела.

С обзиром на околности извршења и последицу разликујемо:

- Убиство при безобзирном насилничком понашању
- Убиство којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица
- Убиство при извршењу разбојништва или разбојничке крађе
- Убиство више лица

Убиство при безобзирном насилничком понашању је лишавање живота другог лица које је резултат обести, бахатости, безобзирности и осиноности које карактеришу учиниоца као асоцијалну и рушилачку личност. Безобзирно насилничко понашање се огледа у врло упорном физичком малтретирању оштећеног кога је окривљени лишио живота да би тиме изразио своју охолост, омаловажавајући при томе људски живот као основну вредност.¹⁶ Ово кривично дело се састоји из две нужно повезане делатности:

¹⁶ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Кж 2663/2010

- Насилничког понашања (као кривичног дела против јавног реда и мира) које је по степену, тежини и дужини трајања, тј. проузрокованим последицама добило карактер безобзирног насилничког понашања
- Убиства (као кривичног дела против живота и тела)

Код убиства при безобзирном насилничком понашању може се поставити питање да ли у сваком конкретном случају треба да постоји склоност учиниоца ка насилничком понашању. Лазаревић истиче два схватања о поменутом питању. Према првом схватању овај облик тешког убиства постоји уколико је учинилац и раније испољавао склоност ка насилничком понашању, а не само у моменту извршења убиства, дакле посматра се целокупна личност учиниоца. Према другом схватању да би се кривично дело квалификовало као убиство при безобзирном насилничком понашању, потребно је да се учинилац понаша тако само у моменту извршења убиства. У судској пракси је заступљеније друго схватање, имајући у виду да Кривични законик и код кривичног дела насилничко понашање не захтева утврђивање да ли се учинилац и раније насилнички понашао.¹⁷

Код убиства којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица радња извршења се предузима општеопасном делатношћу или општеопасним средством на месту и под околностима где постоји објективна могућност, опасност да наступи смрт већег броја лица (нпр. бацање бомбе или употреба експлозива, тј, другог средства или оружја на месту и у времену када је присутно више лица. Учиниоца је свестан да ће предузетом радњом проузроковати опасност по живот других лица, али и поред тога он пристаје да предузме радњу што значи да он поступа са директним умишљајем. У односу на последицу угрожавања (конкретне опасности) живота других људи учинилац поступа са евентуалним умишљајем. Ово кривично дело има субјективни и објективни елемент. Субјективни елемент се огледа у умишљајном поступању учиниоца, а објективни у довођењу у опасност живота једног или више лица. Опасност по живот још неког лица постоји и када учинилац хоће да усмрти једно лице и радњу извршења усмерава према већем броју лица међу којима се налази и то лице, при чему и њихов живот доводи у опасност, међутим у односу на ту

¹⁷ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, Београд, 2011, стр. 437.

опасност не поступа ни са умишљајем ни из нехата. Ту се ради о убиству неког лица са тзв. алтернативним умишљајем.¹⁸

Код убиства при извршењу разбојништва или разбојничке крађе ради се о сложеном кривичном делу које се састоји из кривичног дела убиства и кривичног дела разбојништва или разбојничке крађе, која су такође сложена кривична дела јер се састоје из крађе и принуде. То су специфична кривична дела која поред обележја крађе јер се предузимају у циљу прибављања противправне имовинске користи садрже и елементе кривичног дела принуде. Дакле оба кривична дела обухватају крађу и принуду, али разлика се огледа у редоследу вршења ових дела. Код разбојништва примена принуде претходи вршењу крађе, док код разбојничке крађе учинилац прво врши крађу, а затим принуду у циљу задржавања украдене ствари. Дакле код убиства при извршењу разбојништва или разбојничке крађе учинилац прво предузима силу (апсолутну или компулзивну) у циљу одузимања туђе покретне ствари, односно у намери да претходно украдену ствар задржи и потом са умишљајем лишава живота друго лице. Смрт наступа као последица примењене силе, без обзира да ли је то власник или држалац одузете ствари или случајни посматрач или пролазник.

За постојање вишеструког убиства потребно је испуњење више елемената:

- Да је више убиства извршено у идеалном или реалном стицају или поврату
- Да су сва убиства извршена са умишљајем
- Да су сва убиства свршена дела
- Да нису извршена убиство на мах, убиство детета при порођају или лишење живота из самилости
- Да је у извршењу свих убистава исто лице учествовало у својству извршиоца, саизвршиоца, подстрекача или помагача¹⁹

Дакле, овде је реч о тешком убиству с обзиром на обим и интензитет последице када се са једном или више радњи са умишљајем лиши живота више лица.

С обзиром на својства пасивног субјекта разликујемо:

- Убиство службеног или војног лица

¹⁸ Љ. Лазаревић, *op.cit.*, стр. 440.

¹⁹ Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 27.

- Убиство детета
- Убиство бремените жене
- Убиство члана своје породице које је краће или дуже време претходно физички или психички злостављано
- Убиство судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника у вези са вршењем службене дужности
- Убиство лица које обавља послове од јавног значаја у вези са пословима које обавља

Код првог облика ради се о убиству службеног или војног лица у вези са вршењем службене дужности коју обавља.²⁰ Учинилац кривичног дела је свестан својства пасивног субјекта и има намеру да га лиши живота управо у вези са службеном дужношћу коју овај намера да врши или је непосредно врши, што и представља квалификаторну околност дела. Службеним лицем у смислу члана 112. став 3. КЗ сматра се:

- Лице које у државном органу врши службене дужности
- Изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима
- Јавни бележник, јавни извршитељ и арбитар, као и лице у установи, привредном друштву или другом субјекту којем је поверено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу
- Лице коме је фактички поверено вршење појединих службених дужности или послова
- Војно лице.

Као војно лице у смислу члана 112. став 6. КЗ сматра се:

- Професионални војник (професионални официр, професионални подофицир, официр по уговору, подофицир по уговору и војник по уговору)
- Војник на одслужењу војног рока
- Студент војне академије
- Ученик војне школе

²⁰ Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 28.

- Лице из резервног састава док се као војни обвезник налази на војној дужности
- Цивилно лице које врши одређену војну дужност.

Убиство детета је противправно лишење живота лица које у време предузимања радње извршења није навршило четрнаест година живота. Квалификаторну околност представља узраст жртве и за постојање дела је потребна свест учиниоца дела да лишава живота лице тог узраста и да то хоће или пак пристаје на то.

Код убиства бремените жене реч је о убиству женског лица које је бременито, што учиниоцу дела мора бити познато у време предузимања радње извршења. Учиниоца овог кривичног дела карактерише безосећајност и безобзирност јер његовим умишљајем мора бити обухваћена свест о бременитости и околност да се лишавањем живота бремените жене уништава и њен плод.²¹

Код убиства члана своје породице које је краће или дуже време претходно физички злостављано, учинилац лишава живота члана породице, кога је вишекратно злостављао, односно према коме је предузимао различите акте насиља у породици. Квалификаторну околност представља својство пасивног субјекта. Под злостављањем у кривичном праву најчешће се подразумева наношење психичког или физичког бола мањег интензитета. То може бити свако деловање на тело које нема елементе телесне повреде (шамарање, ударање, гурање, пљување, поливање, повлачење за косу, нос и др.) а изазива телесни и психички бол. Лице се може злостављати и психичким малтретирањем, као што је стално подсећање на нешто што је за њега непријатно, исмевање или омаловажавање или друго наношење психичких патњи. Што се тиче лица која имају својство пасивног субјекта код овог кривичног дела ту спадају деца и родитељи, али и усвојиоци и усвојеници, старатељ или лица о којима се учинилац стара, храниоци и храњеници, брачни друг и његови родитељи, бивши брачни друг и његови родитељи, пасторак или пасторка, очух или маћеха, уколико уместо брачног друга постоји ванбрачни друг, онда се штите он и његови родитељи. У теорији се истиче схватање да би требало да се под појмом члана породице подразумевају и друга лица која са учиниоцем живе у заједничком домаћинству и која се у односу на њега

²¹ Љ. Лазаревић, *op.cit.*, стр. 447.

налазе у односу зависности (нпр. лице коме учинилац омогућава живот у заједничком домаћинству).

Код убиства судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника у вези са вршењем службене дужности ради се о убиству лица које има посебно службено својство, својство судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника што мора бити познато учиниоцу кривичног дела у време предузимања радње извршења. Такође, овде учинилац лишава живота ова лица управо у вези са службеном дужношћу коју она намеравају да врше или је непосредно врше.

Послом од јавног значаја у смислу члана 112. став 32. КЗ сматра се обављање професије или дужности (лекар, такси-возач, новинар, наставник, радник обезбеђења) која има повећани ризик за безбедност лица које га обавља, а односи се на занимања која су од значаја за јавно информисање, здравље људи, образовање, јавни превоз, правну и стручну помоћ пред судским и другим државним органима. Учиниоца мора бити свестан својства пасивног субјекта и радњу извршења он предузима у вези са вршењем управо тих послова.

2.1.3. Привилеговано убиство

Привилеговано убиство је убиство извршено под посебним околностима које овом делу дају лакши вид. Те посебне околности могу бити различите, нпр. убиство може извршити лице које се налази у посебном душевном стању које сужава његову свест, што битно утиче на његово понашање у таквој ситуацији. Управо од тих околности и зависи смањење тежине кривичног дела убиства.

Сва привилегована убиства дефинисана су као засебна кривична дела. Тако, Кривични законик познаје убиство на мах (члан 115), убиство детета при порођају (члан 116), лишење живота из самилости (члан 117) и нехатно лишење живота (члан 118). Ако се томе дода да такво понашање може да иницира и проузрокује сам пасивни субјект својим скривљеним и провоцирајућим понашањем, онда је оправдано такве случајеве убиства третирати као посебне, лакше облике убиства.

- Убиство на мах

Извршилац: човек

Радња извршења: одузимање живота човеку

Заштитни објект: живот човека

Последица: смрт човека

Казна: казна затвора у трајању од једне до осам година

Ово кривично дело се састоји у лишењу живота другог лица на мах, од стране учиниоца који је без своје кривице доведен у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вређањем од стране убијеног.²² Три су привилегујућа елемента:

1. Дело је учињено на мах. Дакле учинилац је своју одлуку донео изненада, без дуговременог размишљања непосредно после провокације од стране убијеног
2. Учиниоца је у време извршења дела био у стању јаке раздражености. То је стање повећаног, снажног узбуђења које утиче на понашање услед чега долази до ограничења или до битног смањења способности управљања својим поступцима.
3. У стање раздражености учинилац је доведен без своје кривице

Жртва кривичног дела има најзначајнију улогу у настајању и извршењу убиства у афекту, јер она својим понашањем (вређањем, злостављањем, нападом) изазива учиниоца. Ради се, дакле, о скривљеном по нашању жртве, што представља основ блаже квалификације убиства, али само ако напад или вређање није скривио сам извршилац убиства. Дакле, суштину ове инкриминације чини конфликтни однос између учиниоца и жртве. Убиство на мах због својих карактеристика назива се још и „провоцирано убиство“. Провоцирана убиства се сматрају мање гнусним, а провокација је одавно призната као основ блажег кажњавања у земљама европскоконтиненталног права, али и у земљама англосаксонске правне културе.

- Убиство детета при порођају

Извршилац: мајка детета

Радња извршења: одузимање живота новорођенчету чињењем или нечињењем у току порођаја или непосредно након

Заштитни објект: живот новорођенчета

Последица: смрт новорођенчета

Казна: казна затвора у трајању од шест меседи до 5 година

²² Д. Јовашевић, *op.cit.*, стр. 31.

Детеубиство или чедоморство чини мајка која лиши живота своје дете за време порођаја или непосредно после порођаја док код ње траје поремећај изазван порођајем.²³

Три су привилегујућа елемента:

1. Објект напада је живо рођено дете, без обзира да ли је било способно за живот или не, под условом да је порођај завршен
2. Извршилац дела је мајка
3. Саизвршилац односно саучесник одговара за кривично дело тешко убиство.

Убиство треба да је извршено за време или непосредно после порођаја док траје поремећај изазван порођајем. Дакле, између поремећаја и порођаја мора да постоји узрочно-последична веза. О постојању такве везе решава се у сваком конкретном случају и то на основу налаза и мишљења лекара вештака судско психијатријске струке. У погледу кривице дело се може извршити само са умишљајем. Чедоморство може бити активно када се врши активним учешћем мајке и то насилним механичким удушењем, механичким повређивањем, а ређе хемијским и физичким средствима, или пасивно када мајка пропушта, односно не предузима радње које су неопходне да би се дете одржало у животу (неутопљавање, нехрањење и сл.).²⁴

- Лишење живота из самилости

Извршилац: човек

Радња извршења: одузимање живота човеку чињењем или нечињењем

Заштитни објект: живот човека

Последица: смрт човека

Казна: казна затвора од шест месеци до пет година

Дело се састоји у лишењу живота пунолетног лица из самилости због тешког здравственог стања у коме се налази, на његов озбиљан и изричит захтев.²⁵ Из наведеног произилазе четири привилегујућа елемента:

²³ Д. Јовашевић, *Убиство детета при порођају*, Безбедност, Београд, бр. 5/1991, стр. 530-539.

²⁴ М. Опријан, Д. Јокановић, *Опште и посебне карактеристике и врсте чедоморства*, стр. 314-315.

²⁵ С. Газивода, *Еутаназија*, Зборник радова, Нове тенденције у савременој науци кривичног права и наше кривично законодавство, Златибор, 2005. год, стр. 255-266

1. Објект напада је пунолетно лице. Лице мора имати преко 18 година не само у време извршења кривичног дела, већ и у време када то лице захтева да буде лишено живота
2. Дело се врши из самилости
3. Пасивни субјект се налази у тешком здравственом стању, стању које му причињава патње, које је неизлечиво и има смртни исход
4. Учинилац радњу предузима на озбиљан и изричит захтев пасивног субјекта. Захтев је озбиљан ако је последица слободне воље пасивног субјекта, а изричит ако је недвосмислен и ако се јасно може закључити шта је воља пасивног субјекта.

У погледу кривице потребан је умишљај. Еутаназија може да буде активна и пасивна: активна се врши предузимањем било какве радње која је усмерена на проузроковање смрти физичког лица, док се пасивна еутаназија чини пропуштањем, на пример намерним прекидом медицинског третмана којим се људско биће одржава у животу, тј. коме се живот продужава. Најзад, еутаназија може да буде вољна и невољна. Вољна еутаназија, изазива мање проблеме у сфери права, јер у њеном случају човек- пацијент изражава вољу за еутаназијом, најчешће за пасивном (одбијање да се подвргне медицинском третману). С друге стране, невољна еутаназија је проблематична, јер пацијент није у стању да изрази правно релевантну вољу (налази се у стању коме, вегетативном или каквом другом сличном стању).²⁶

- Нехатно лишење живота

Извршилац: човек

Радња извршења: нехатно одузимање живота човеку чињењем или нечињењем

Заштитни објект: живот човека

Последица: смрт човека

Казна: казна затвора од 6 месеци до 5 година

Ово кривично дело постоји када је учинилац био свестан да својом радњом може другог лишити живота, али је олако држао да до тога неће доћи или да ће то моћи да спречи (свесни нехат), или када учинилац није био свестан да својом радњом некога може лишити

²⁶ Блог Адвокатске коморе Србије

живота, иако је према околностима под којима је учинио дело и према својим личним својствима био дужан и могао бити свестан те могућности (несвесни нехат).²⁷ За постојање дела ирелевантно је да ли је реч о свесном или несвесном нехату, али се врста нехата мора утврдити како би се направила разлика између свесног нехата и евентуалног умишљаја и несвесног нехата и случаја. За разликовање свесног нехата и евентуалног умишљаја најчешће се користи Франкова формула по којој треба узети у обзир све околности извршења дела и одговорити на питање шта би учинилац радио да је предвидео последицу као сигурну. Ако не би предузео радњу извршења онда би се радило о свесном нехату, а ако би је предузео постојао би евентуални умишљај.²⁸ Што се тиче разлике између несвесног нехата и случаја (*casus*), код случаја нема ни свести, ни воље, али ни могућности или дужности да се предвиди наступање последице. Нехатно лишење живота је убиство из непажње, из погрешне процене ситуације. На пример: када у лову на зеца окриљени усмрти другог ловца кога није могао видети са друге стране кукурузишта, а који место где се налазио није по правилима ловачког друштва смео да напусти без претходног оглашавања и нађе се ван места на коме је требало да стоји, окривљени када је пуцао није могао претпоставити да ће се оштећени наћи на том месту.²⁹ Ово кривично дело може се извршити и нечињењем и у том случају извршилац може бити само лице које има положај гаранта, које је било дужно да предузме одређено чињење и услед чијег пропуштања је дошло до смрти неког лица. На пример када је оптужени пропустио да покрије бунар на свом неограђеном плацу у који је упало дете и тако изгубило живот. Ту је заправо реч о неправом кривичном делу чињења које се врши пропуштањем дужног чињења.

²⁷ Е.Бећировић, *Кривично дело убиство у законодавству Републике Србије*, Правне теме, год.2. бр.4, стр. 211.

²⁸ Ђ. Лазин, *Разграничење свесног нехата од евентуалног умишљаја*, *Анали Правног факултета*, стр. 391.

²⁹ Пресуда Окружног суда у Београду Кж 2784/2003

2.2. Криминолошке поделе убиства (убица)

Криминолошке поделе убиства (убица) заснивају се на биолошким и психолошким карактеристикама убица.

Творац антрополошке теорије о којој ће касније бити речи Тезаре Ломброзо, сматрао је да постоји „рођени злочинац“ и да том типу припадају управо убице. Стигмати дегенерације тј. карактеристике које индикују злочинца су: јака вилица, закрвављене очи, орловски нос, асиметрија главе и тела, танке усне... Већи број стигмата дегенерације доводи до већег степена вероватноће да ће појединац учинити одређено кривично дело.³⁰

Полазећи од мотива извршења убиства, Мидендорф је извршио једну од најпознатијих криминолошких подела убиства:

1. Конфликтно убиство

До конфликтног убиства долази када неслагање, сукоб између две особе доведе до лишења живота једне од њих од стране друге. Оваква убиства су најзаступљенија и врше се у оквиру породице или изван ње.

2. Убиство из политичких разлога и у рату

Ова убиства се обично врше од стране припадника терористичких организација, у време оружаних сукоба и жртве су заробљеници и цивилно становништво.

3. Убиство из користољубља

Као што и сам назив каже, убиство из користољубља врши се ради стицања имовинске користи. Најчешће до овог убиства долази приликом разбојничке крађе и разбојништва, што га сврстава у ред тешких убистава.

4. Убиство из самопомоћи или ради остварења сопственог права

Овде спадају крвна освета, акти линча, убиство због неслоге између породица.³¹ Крвна освета је обичај карактеристичан за примитивна друштва где је конфликт између две породице започео убиством члана једне од њих и наставља се међусобним убијањем ради враћања „дуга крви“. Крвна освета је била заступљена на просторима Албаније, Црне Горе и Сицилије, а постоје индиције да је и дан данас има на Косову и Метохији. Линч представља неформално јавно погубљење у циљу кажњавања наводног преступника, осуђеног преступника или застрашивања. У циљу максималног застрашивања често се спроводи са приказивањем јавног спектакла (вешање).³²

³⁰ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, стр. 110.

³¹ *Ibid.*, стр. 114

³² Berg, Manfred; Wendt, Simon (2011). [*Globalizing Lynching History: Vigilantism and Extralegal Punishment from an International Perspective*](#).

5. Масовна убиства

Масовна убиства представљају лишење живота више људи. Међу овим убиствима се разликују убиства из разјарености и беса и убиства отровом.³³

6. Убиство ради прикривања неког другог извршеног кривичног дела

Ово убиство врши се ради прикривања доказа, елиминисања сведока неког другог кривичног дела које је убица претходно извршио. Манифестује се на различите начине: убиством недужних људи који су били сведоци извршења неког кривичног дела без своје воље и могу да препознају извршиоце, или оних који су и сами учествовали у извршењу кривичног дела, али представљају конкуренцију приликом поделе плена, или се нема поверења у њих.³⁴

7. Убиство из сексуалних побуда

Врше се приликом силовања и других сексуалних деликата и сам чин лишења живота убицу сексуално узбуђује.

8. Убиство из религиозних побуда

Овде спадају ритуална убиства, убиства између чланова одређених секти и због „истребљења ђавола”.³⁵

9. Убиства при посебним ситуационим околностима изолације

Пример за овакав вид убиства је убиство између чланова посаде, приликом нестанка брода.³⁶

Амерички психијатар Реј поделио је убице на:

1. криминалне убице
2. хомицидне мономанијаке.

Криминалне убице су психички абнормалне особе које убијају ради остварења конкретне жеље, док хомицидне мономанијаке одликује доминација њихове страсти.³⁷

³³ С. Константиновић Вилић, *Типологије убиства и убица*, стр. 99

³⁴ *Ibid.*, стр. 100.

³⁵ Middendorff, W., *Kriminologie der Tötungsdelikte*, Stuttgart, München, Hannover, 1984, pp. 15

³⁶ *Ibid*

³⁷ М. Бошковић, *Криминологија*, Нови Сад 2006, стр. 273.

Према Лепосави Крон постоје следећи типови убица:

1. Нормални тип убице је високо образован, потиче из деградираних породица и жртве су обично пријатељи и родбина. Њима припада највећи број убица.
2. Параноични тип убице – преосетљиви су, емоционално нестабилни али и агресивни и потичу из деградираних породица. Од свих типова убица најмање су образовани, погрешно перципирају стварност и жртве су им најчешће особе за које они мисле да их прогоне.
3. Неуротични тип убице упркос негативним искуствима из детињства није склон толико насилничком понашању и агресивности. Образовани су, али у највећем броју случајева алкохоличари и врло чест мотив извршења убиства је љубомора. Овом типу припада најмањи број убица.³⁸
4. симулативни тип убице је веома агресиван, нарочито према блиским особама, али потиче из „нормалних“ породица, тј. без менталних поремећаја и деградираних породичних односа.
5. Депресивни тип убице – незаинтересовани, немотивисани и антисоцијални, највише врше убиства у алкохолисаном стању³⁹

Тени на основу психичких карактеристика убица разликује:

1. Его-синтоно убиство
2. Его-дистоно убиство
3. Психотично убиство

У кривичном праву его – синтона убиства су означена као убиство са умишљајем. Код его – синтоног убиства, убица је свестан свог дела и његове противправности и жели наступање последице, дакле не долази до нарушавања ега.

Да би се могло говорити о его – дистонном убиству морају бити испуњена четири услова: јак супер-его учиниоца, садомазохистички однос између учиниоца и жртве, оружје и измењена свест у моменту лишења живота. Учиниоца и жртва су у трајнијем конфликтном односу, обично су то брачни/ванбрачни партнери.

Психотична убиства се врше услед поремећаја мишљења у виду јављања суманутих идеја, дакле врше их душевно болесна лица. Са кривичноправног аспекта та лица су неодговорна због неурачунљивости, што се цени у сваком конкретном случају.⁴⁰

³⁸ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 111.

³⁹ М. Бошковић, *op.cit.*, стр. 273.

⁴⁰ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 113

Штајгледер своју поделу заснива на психолошким и психопатолошким особинама убица, па тако разликује:

1. убице у афекту - несигурни и често интелектуално заостали појединци који и на најмање поводе из свог окружења реагују бурно и агресивно. Осветољубиви су, несигурни и са осећањем мање вредности.
2. нагонске убице – себични и егоцентрични, без жеље за успостављањем контакта са људима из свог окружења, обично исподпросечних интелектуалних способности. Реагују бурно, импулсивно и одликује их поремећај сексуалног нагона, који доводи до извршења убиства
3. рационалне убице – безосећајни егоисти који се јављају како међу особама високог квоцијента интелигенције, тако и међу особама ниског

У оквиру вишеструких убистава разликују се масовна убиства и серијска убиства.

Под масовним убиством подразумева се убиство три или више лица на истом месту, у исто време, или у једном краћем временском периоду на истој територији.⁴¹ Постоје бројне класификације масовних убистава.

Једна од најстаријих је Диетзова који је међу масовним убицама разликовао:

1. Породичне насилнике – убијају чланове своје породице, искључиво у кућној атмосфери, најчешће је убица мушког пола
2. Псеудокомандосе – они су заљубљеници у оружје који врло детаљно и пажљиво планирају убиство
3. Убице које убијају на даљину тј. убице set and gun – то су убице које у време извршења убиства нису присутне на лицу места, већ из даљине например активирају бомбу

Криминолози Роналд и Стефен Холмс су претходној подели додали још две врсте масовних убица:

1. Ученици убице – убијају по наређењу вође под чијим су огромним утицајем
2. Незадовољни радници убице – убијају из незадовољства и лошег понашања послодавца (отказ, мобинг...)

Новију поделу масовних убистава извршили су Пети, Паџет и Јорк користећи податке о масовним убиствима у периоду од 1965. године до данас. Њихова подела заснива се на бесу/освети као главном фактору за извршење масовног убиства. Разликујемо:

1. Конфликтна масовна убиства се састоје од три подврсте убиства. Код прве подврсте убица је фокусиран на тачно одређену особу коју познаје, сматрајући да му је она учинила нешто лоше и притом избегавајући да угрози живот случајних пролазника.

⁴¹ Petee, Thomas, A, *Одсек за социологију*, Auburn University, <http://www.auburn.edu/~peteeta/massmurder1.htm>

Код друге подврсте убица убија одређена лица која се затекну на месту које за убицу има симболично значење. И код треће подврсте убица убија из велике мржње при чему не постоји посебан одабир конкретних жртава, или убија особе које су му доступне као мете.

2. Домаћа/романтична масовна убиства – домаћа масовна убиства извршавају се међу члановима породице и најчешће је извршилац мушкарац, а жртве жене и деца; романтична масовна убиства врше се из посесивности, љубоморе и других деструктивно-опсесивних понашања. Жртве су особе које убица познаје, дакле рођаци, пријатељи, колеге које он пре извршења кривичног дела прогања.
3. Директна масовна убиства се дешавају одмах након краћег конфликта између убице који бурно реагује и жртве. Од конфликтног масовног убиства разликује се по томе што сукоб овде кратко траје.
4. Масовна убиства која су повезана са извршењем неког другог кривичног дела – извршавају се ради прикривања неког другог кривичног дела тј. да би се елиминисали сведоци и докази
5. Масовна убиства извршена од стране банди – овде страдају случајни пролазници који су се затекли на месту обрачуна припадника банди, као и сами учесници сукоба
6. Масовна убиства из политичких разлога – вођени одређеном политичком идеологијом и тежњом за насилним политичким променама оваква убиства најчешће извршавају припадници терористичких организација
7. Масовна убиства код којих није јасно одређен мотив – не може се тачно утврдити који је мотив извршења масовног убиства

Серијска убиства су друга врста масовних убистава. Што се тиче њиховог дефинисања не постоји једна општеприхваћена дефиниција будући да је споран број жртава који је потребан да би се убиство окарактерисало као серијско убиство, затим временска разлика између убистава као и место извршења злочина. Док Диетз серијско убиство одређује као лишење живота најмање 5 особа, на различитим географским подручјима, Лајбман сматра да као место извршења убиства треба да постоји једно географско подручје. Према криминологу Џенкису серијско убиство представља лишење живота најмање 4 особе током периода од 72 сата.⁴²

Међу бројним поделама серијских убица најпознатије су следеће:

Подела Парка Диетза на:

1. Психопатски сексуални садисти – уживају да муче своје жртве и убијају из задовољства
2. Чланови организованих криминалних банди – убијају ради стицања територијалних или финансијских користи

⁴² Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 124.

3. Тровачи и гушитељи – убијају по болницама, геронтолошким центрима и сличним местима
4. Психотичне убице које убијају услед суманутих идеја (делузија)
5. Политички мотивисане убице – то су плаћене убице да убијају одређене људе и најчешће су повезане са терористичким организацијама⁴³

Холмс и Де Бургер су разликовали следеће типове серијских убица на основу мотива убиства и карактеристика жртава:

1. Серијски убица – визионар пати од схизофреније или психопатије при чему има халуцинације или чује гласове у својој глави услед којих убија тачно одређену особу коју бира по различитим критеријумима као што су пол, раса, године, занимање. Одабир жртве је оно што је карактеристично за њега. Жртве су особе које бораве на истој локацији као и убица, али своју жртву не зна добро.
2. Серијски убица – мисионар убиство посматра као мисију коју треба извршити и „очистити“ свет од људи који припадају одређеној групи, живе специфичним начином живота, баве се одређеним занимањем (хомосексуалци, проститутке, емигранти...) Мишљења су да припадање одређеној групацији која је по њима зло у свету не сме да постоји⁴⁴ и да је њихова мисија да заштите друштво од таквих групација.
3. Серијски убица – хедониста убија како би остварио свој примарни циљ, а то је корист и задовољство и према том циљу разликују се:
 - убице из похоте које убијају из сексуалног задовољства које се огледа у мучењу и патњама жртве
 - убице које траже узбуђење; њих сам чин лишавања живота друге особе узбуђује и труде се да процес лишавања живота траје што дуже јер тако продужују своје уживање и да је жртва свесна и у животу док не остваре свој циљ⁴⁵
 - конформистичке убице које убијају ради стицања имовинске користи. За њих је убиство посао и извор прихода, тако да нису склони насиљу, сексуалном злостављању и диспонирању тела жртве.⁴⁶ Овде спадају професионалне убице тј. атентатори.
4. Серијски убица чији је циљ контрола жртве – упркос сексуалном злостављању приликом извршења убиства највеће задовољство ових убица је супериорност и успостављање потпуне доминантности над жртвом

⁴³ E. Mitchell, *Етиологија серијских убиства, кретање ка интегрисаном моделу*, <http://faculty.ncwc.edu/toconnor/401/4011ectll.htm>

⁴⁴ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

⁴⁵ *Ibid*

⁴⁶ З. Ђурђевић, *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 214.

Роналд и Стефен Холмс су серијске убице поделили на организоване и дисорганизоване серијске убице.

Организоване серијске убице детаљно планирају и припремају убиство, водећи рачуна да не оставе никакве трагове који би их довели у везу са убиством. Тешко их је открити јер су то породични људи, заинтересовани за свакодневна дешавања, са просечним квоцијентом интелигенције. Пре лишења живота жртву сексуално злостављају, лешеве комадају и носе на разлитим местима. Воле одређену дозу ризика, па се враћају на место злочина остварујући контакт чак и са полицијом.

Дисорганизоване убице убијају спонтано, без унапред утврђеног плана не водећи рачуна о ризику да буду откривени. То су људи који живе сами и најчешће су у детињству били злостављани. Исподпросечне су интелигенције и враћају се на место злочина како би поново проживели извршени злочин. Леш остављају на месту извршења убиства и жртву сексуално злостављају након убиства.⁴⁷

Хикеј је разликовао три типа серијских убица:

- Убице које мењају место боравка, путују и убијају док се крећу са једног места на друго (око 28%)
- Локалне убице које остају у истом географском региону (око 45%)
- Убице по специфичном месту, који убијају код куће, на радном месту и другим специфичним местима⁴⁸

Посебну криминолошку категорију представљају сатанистичка убиства. Сатанистичко убиство је рационално, планско убиство једног или већег броја лица као вид спровођења сатанистичког ритуала. Према типологији која је извршена на основу истраживачког искуства у полицији Сан Франциска постоје три групе сатанистичких убистава:

- Традиционални извршиоци сатанистичких убистава – прави верници који су неповерљиви према свакоме ко је другачији од њих или им се тако чини, па се због тога о њиховим криминалним активностима веома мало зна
- Извршиоци који се за свој рачун баве сатанизмом, имају свој стил и симболе. Симболи значе оно што они желе да значе, а не оно што заправо значе. Убице које припадају овој категорији врше убиство на церемонијални или ритуални начин.
- Сатанистичка убиства произашла из поткултуре тинејџера који се опредељују за сатанизам и окултне ствари. За њих је битан симболизам, а не спиритуалност. Припадници ове категорије потичу из деградираних породица и настојећи да

⁴⁷ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 126.

⁴⁸ С. Константиновић Вилић, *op.cit.*, стр. 108.

превазиђу осећај одбачености и оправдају своје асоцијално понашање постају подложни утицају сатаниста.⁴⁹

Овај вид убиства није толико заступљен, нити је предвиђен као посебно кривично дело у Кривичном Законику РС.⁵⁰ Као пример сатанистичког убиства у нашој земљи може се навести убиство старице Б.М. у Апатину. Старица је имала преко 10 убодних рана, била је исечена по рукама и лицу и на крају је заклана. О свирепости убице сведочи поломљен нож услед убадања. Оно што ово убиство повезује са сатанизмом јесте пентаграм на ножу који је убица оставио поред тела старице, такође убица је на свом телу имао и тетоважу пентаграма, а у његовој кући пронађени су и предмети и цртежи са сатанистичким симболима.

Сатанистичко убиство треба разликовати од убиства повезаног са одређеним култом. Код сатанистичких убистава постоји веза са религијом, док се култна убиства повезују са одређеним култом.

⁴⁹ *Ibid.*, стр. 101-102.

⁵⁰ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 116.

III КРИМИНОГЕНИ ФАКТОРИ ЧИЊЕЊА УБИСТВА

Под криминогеним факторима се подразумевају објективни и субјективни чиниоци који делују у процесу настанка, формирања и коначне реализације криминалитета као масовне друштвене појаве и појединачног понашања.⁵¹ У зависности од интензитета дејства и утицаја на јављање криминалитета могу да делују као узроци, услови и поводи. Узроци криминалитета су пресудни и одлучујући криминогени фактори који у датој ситуацији изазивају криминално понашање. Услови омогућавају и стимулишу криминално понашање, али сами по себи га не могу изазвати, па се називају допунским околностима криминалног понашања. Поводи су спољни утицаји који утичу на доношење одлуке за извршење криминалне активности, имају дејство услова и зависе и од спољних околности и од својстава личности. Криминогени фактори су повезани и комплексни будући да ниједан фактор сам за себе није довољан да доведе до криминалног понашања. Постоје бројне поделе криминогених фактора. На пример Фери их је делио на антрополошке, физичке и друштвене факторе, Зелиг и Садерланд на историјске који делују у процесу формирања личности до делинквентног понашања и ситуационе који делују у моменту делинквентовог понашања, Ди Тулио на оне који утичу на предиспозиције за злочин, на припремање злочина и на извршење итд. У криминолошкој теорије општеприхваћена је Гардова подела криминогених фактора на егзогене (спољашњи) и ендogene (унутрашње).

3.1. Егзогени (спољашњи) фактори

3.1.1. Утицај социјално-економског фактора

Сиромаштво као мањак материјалних добара за задовољење основних животних потреба пре свега може се узети као узрок вршења имовинских деликата. Међутим поједини социјалистички оријентисани истраживачи сматрали су да сиромаштво проузрокује криминалитет уопштено, укључујући ту злочине против личности.⁵² Постоје бројна истраживања која указују на утицај социјално-економског статуса (сиромаштва) на вршење криминалитета насиља. Међу првима који су истраживали ову корелацију био је Волфганг који је утврдио да 90-95% извршилаца убистава припада нижој друштвеној класи. Професор др Дарко Димовски својим истраживањем дошао је до сличних резултата, где од 55 извршилаца кривичног дела убиства 25 њих припада нижој друштвеној класи, тринаесторо убица припада средњој класи, а само 9% лица, осуђених за убиство зарађује изнад просека.⁵³ Иако се извршење убиства не може генерално приписати сиромаштву, не треба занемарити

⁵¹ Ibid., стр. 337.

⁵² М. Костић, *Криминогени утицај макро социјалних фактора на деликте насиља*, стр. 218.

⁵³ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 248.

ни уочену позитивну корелацију између лоших економских прилика и извршења најтежих кривичних дела.

3.1.2. Породични односи и убиства

Породица као неминовна средина коју појединац не бира, већ је рођењем затиче је примарна група у којој се одвија васпитање, социјализација и формирање личности појединца. Као криминогени фактор, породица се може посматрати кроз призму деградиране и дефицијентне породице. Деградирана породица је у најкраћим цртама породица са лошим породичним односима. Најснажнији криминогени утицај имају лоши односи између родитеља и деце и између самих родитеља. Породица у којој се насиље толерише и прикрива и свакодневна је појава може бити модел за развијање делинкветног и девијантног понашања.⁵⁴ Директан криминогени утицај на децу остварује породица у којој родитељи врше кривична дела и утичу на децу да се самостално или са њима криминално понашају.⁵⁵ Криминално понашање деце која су одрасла гледајући своје родитеље како врше кривична дела може се објаснити двојачко. Према једном објашњењу, дете се угледа на родитеље и може сматрати да се од њега очекује исто понашање, а према другом делинквентно понашање се јавља или као револт због понашања родитеља или као начин за привлачење пажње.⁵⁶ Код дефицијентне или непотпуне породице постоји одрастање уз једног родитеља услед развода, смрти једног родитеља или рођења детета у ванбрачној заједници. Сваки од ових узрока различито делује на могућност појаве криминалног понашања, па тако смрт једног родитеља мање може утицати на појаву истог у односу на развод родитеља. Код смрти једног родитеља треба напоменути да је битан узрок смрти, јер су шведски истраживачи открили да уколико је реч о самоубиству, убиству или несрећи повећава се шанса за испољавањем делинкветног понашања.⁵⁷ Такође може се направити разлика између породица са самохраном мајком и породица са самохраним оцем. Деца која одрастају само са мајком су према истраживањима више склона делинкветном понашању јер отац нуди осећање безбедности, сигурности и економске стабилности.⁵⁸ Међутим поједина истраживања су показала сасвим супротне резултате, па је тако у истраживању спроведеном у Бразилу утврђено да се извршење кривичних дела смањује за 27,3% ако је мајка жива.⁵⁹ Одростање у дефицијентној породици представља подлогу за развој девијантног и делинквентног понашања будући да може довести до осећаја одбачености, емоционалне несигурности, нестабилности и сл. Социопатолошке појаве као што су алкохолизам, наркоманија, коцка такође утичу на односе у породици.

⁵⁴ Д. Димовски, *Породица као фактор крвних деликата*, у: Костић М., Димовски Д., *Породица у лавиринту породичног насиља*, Ниш, 2013, стр. 63.

⁵⁵ В. Николић Ристановић, С. Константиновић Вилић, *op.cit.* стр. 362.

⁵⁶ М. Суботин, Т. Одаловић, *Социјалнопатолошке појаве у породици и њихов утицај на делинквентно понашање малолетника*, *Право - теорија и пракса*, бр. 10-12, вол. 33, стр. 47.

⁵⁷ L. Berg, M. Rostila, A. Arat, A. Hjern, *Parental death during childhood and violent crime in late adolescence to early adulthood: a Swedish national cohort study*, Palgrave Communications, vol. 5, p. 5.

⁵⁸ Д. Димовски, Ф. Мирић, *Политика сузбијања малолетничке делинквенције као детерминанта друштвеног развоја*, *Анали пословне економије*, Универзитет за пословни инжењеринг и менаџмент Бања Лука, бр. 9, вол. 5

⁵⁹ P. R. A. Loureiro, M. J. C. de Mendonça, T. B. S. Moreira, A. Sachside, *op. cit.*, p. 205.

3.1.3. Школа, образовање и убиства

Поред породице школа је један од битнијих фактора за формирање личности у позитивном смислу, али она се може јавити и као криминогени фактор. Школа може изазвати негативне ефекте на различите начине и то постављањем низа захтева којима дете често не може да одговори, нестручним професорским кадровима, преобимним, застарелим градивом, издвајањем привилегованих ученика због статуса њихових родитеља и слично. Сви ови разлози могу довести до неуспеха у школи са којим су често повезани конфликти у школској средини који могу довести до делинквентног понашања услед жеље за осветом, личном афирмацијом и самопотврђивањем. Малолетници који су ослобођени васпитног утицаја школе подложнији су утицају негативних узора. Неуспех у школи утиче на ниво образовања, а о њему као криминогеном фактору постоје 3 схватања:

- оптимистичко схватање које најбоље описује реченица књижевника Виктора Игоа да отварање једне школе води затварању једног затвора.
- песимистичко схватање чије присталице сматрају да образовање наоружава појединца новим сазнањима за вршење кривичних дела, наводећи да постоје облици криминалитета као што су привредни криминалитет, криминалитет белог оковратника и сл. које не могу извршити лица са нижим образовањем
- мешовито схватање чији је присталица Пинател који сматра да образовање фаворизује имовински криминалитет и поврат, али је истовремено и кочница вршења сексуалних деликата и убистава

Истраживањем које је спровео криминолог Пешић испитујући 3.337 пунолетних убица у периоду од 1960. до 1964. године утврдио је да је скоро 70% убица било неписмено или је завршило само четири разреда основне школе, док је професор др Дарко Димовски у свом истраживању установио да је највећи број убица са територије југоисточне Србије завршио средњу или основну школу, а само троје од испитаника вишу или високу школу. L. Lochner и E. Morett су установили да продужење школовања за једну годину доводи до смањења криминалитета насиља за око 11-12%, а конкретно убиства за око 30%.⁶⁰

Међутим досадашња истраживања нису довољна да би се са сигурношћу могло тврдити да опадање нивоа образовања утиче на пораст криминалитета.

3.1.4. Средства масовних комуникација и убиства

У средства масовних комуникација убрајају се телевизија, радио, новине, интернет. Иако се њихов утицај на живот људи првенствено сматра позитивним будући да посредством њих људи стичу нова и обogaћују постојећа знања, масовни медији и те како могу имати значај криминогеног фактора. Поред мноштво тема које обрађују, масовни медији информишу и о криминалитету, па постоје схватања да управо то доводи до девијантног

⁶⁰ L. Lochner, *Education Policy and Crime* (a), University of Western Ontario, Centre for Human Capital and Productivity, 2010, p. 15.

понашања. Медијске вести о криминалитету се карактеришу као „упаковани производи“ који немају само информативну вредност, већ специфичну новинарску вредност. Тражећи начин за повећање гледаности, рејтинга и профита, медији намећу поједине програмске садржаје који дубоко задиру у људску интиму прелазећи границе културног и примереног понашања.⁶¹

Утицај масовних медија на криминалитет може се посматрати кроз:

- Субјективне критеријуме – процес интеракције између мас медија и лица који подразумева схватање садржине која се преноси, стимулисање извесних потреба и мотивације да се оне остваре
- Објективне критеријуме – начин приказивања садржаја и међузависност са другим друштвеним факторима

Део друштва гледајући насиље ствара отпор према њему, део се привикава на постојање насиља које је у медијима чешће заступљено као начин решавања спорова него у стварном животу, али не прибегава насилним поступцима, док део подлегне па пожели имитирати виђено.⁶² Какав ће утицај масовни медији изазвати код појединца пре свега зависи од његове личности. Подложнији негативном утицају мас медија пре свега су деца, малолетници, емоционално и психички нестабилне особе... Сведоци смо све бројнијих филмова, емисија, документарца који до најситнијих детаља реконструишу и најсвирепије злочине, у којима су главни ликови убице и криминалци који млади доживљавају као „хероје“. Радио и новине имају мањи криминогени значај будући да им недостаје визуелни ефекат, а и чињеница је да се слабо и користе поред телевизије, а поготово интернета и друштвених мрежа.

Истраживање које су спровели криминолози Титерс и Рајнман довело их је до података да од испитиваних делинквената 49% њих је пожелело оружје под утицајем филма, 28% је за крају сазнало из филма, 20% се на гангстерске преступе одлучило под утицајем филма.⁶³ Проучавајући утицај медијских садржаја на понашање њихових корисника Астрид Зипфел и Мишел Кунцик су дошли до сазнања да приказ самоубиства може подстаћи на опонашање, али у мањем проценту него што то чине убиство из освете и насилнично понашање.⁶⁴ Др Ивана Сташевић Карличић такође истиче да уколико се о суициду извештава уз давање великог броја техничких детаља, ако је извештавање продужено и романтизовано такође може доћи до скока суицида, наводећи као пример извештавање о смрти Мерилин Монро које је довело до огромног пораста стопе самоубиства у САД.⁶⁵

Свакодневно наметање сензационалистичких садржаја о убиствима, пропагирање одређених образаца понашања као моралних и прихватљивих искривљује слику о правим вредностима и утиче на перцепцију појединаца, нарочито несамосвесних и душевно

⁶¹ Ж. Бјелајац, Б. Мердовић, *Сензационализам у медијима као узрок дестабилизације политике сузбијања криминалитета*, Култура полиса, год. XV (2018), бр. 35, стр. 297,298

⁶² М.Кунцик, *Violence and the mass media*, Bonn, 1994.

⁶³ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 375.

⁶⁴ М. Вуковић, Г. Гуска, *Медијско презентовање криминалитета у савременом друштву и утицај на развијање криминалне свјести*, стр. 7-8.

⁶⁵ Директно.рс, *Ми и медији*

поремећених особа. Као пример могу се навести два убиства у Београду која су се догодила само у размаку од 7 дана. Најпре је испред Центра за социјални рад на Новом Београду муж каменом усмртио своју жену наочиглед тројице синова⁶⁶, да би се само недељу дана касније скоро исти злочин поновио када је испред Центра за социјални рад у Раковици мушкарац ножем усмртио своју супругу и ранио петогодишњег сина, који је касније преминуо.⁶⁷

Масовни медији као „очи и уши“ јавности требало би да више воде рачуна о људима који им верују, да не занемарују чињеницу колико садржајем који презентују утичу на њихову свест и да насиље престане да буде најпродаванији и најзабавнији део медијске индустрије.

3.1.5. Суседство, делинквентне групе и убиства

Значајни социјални фактори који утичу на појаву криминалитета су суседство и делинквентне групе. Суседство је место окупљања које поред породице значајно може да утиче како позитивно тако и негативно на понашање појединца. Економски статус суседства и то суседства нижег и средњег слоја погодују развоју криминалитета, јер услед сиромаштва и незапослености појединци који тамо живе лакше прибегавају криминалним активностима у циљу стицања добити. У истраживању које је спровео Р. Блок дошао је до података да се више од половине убиства и скоро 40% пљачки и наношења тешких телесних повреда дешава у таквим суседствима.⁶⁸ Веће стопе убиства у сиромашним суседствима су последица веће употребе оружја и то најчешће илегалног, као и мање присутности полицијских снага.⁶⁹ И приликом проучавања банди испоставило се да суседство игра битну улогу јер су чланови углавном потицали из истог дела града. Неформалне групе утичу на понашање појединца и на формирање његових ставова на различите начине: наглашавањем вредности за које се залажу, награђивањем истомишљеника и кажњавањем неистомишљеника и слично. Нарочито подложни негативном утицају суседства и делинквентних група су малолетници који вођени лаким стицањем зараде, осећајем „моћи“ приликом кршења друштвених норми, идеализирањем света криминала постају лака мета за придобивање нових чланова. Пунолетни чланови делинквентних група „регрутују“ малолетнике и децу да у име и за рачун групе извршавају различита кривична дела, а нарочито убиства и разбојништва зато што деца кривично не могу да одговарају⁷⁰, док се малолетницима изричу блаже казне и по врсти и по мери.

⁶⁶ <https://www.politika.rs/sr/clanak/384338/Kamenom-ubio-suprugu-u-Centru-za-socijalni-rad>

⁶⁷ <https://n1info.rs/vesti/a282855-ubio-zenu-u-centru-za-socijalni-rad-u-rakovici/>

⁶⁸ R. Block, *Community, Environment, And Violent Crime*, Criminology, vol. 17, issue 1, p. 52.

⁶⁹ E. A. Stewart, R. L. Simons, *Race, Code Of The Street, And Violent Delinquency: A Multilevel Investigation Of Neighborhood Street Culture And Individual Norms Of Violence*, Criminology, vol. 48, issue 2, p. 586-590

⁷⁰ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, члан 2

3.1.6. Слободно време и убиства

Слободно време подразумева време за „слободни развитак“ индивидуа, њихових духовних и физичких снага и способности.⁷¹ Према Думазедиеру необавезно слободно време има три значајне функције: одмарање које се испољава у оспособљавању за рад, забава – функција која ослобађа од досаде и развој личности – функција која омогућује слободно употпуњавање интелектуалних или афективних знања.⁷² О утицају слободног времена на појединца постоје три групе схватања. Према првом схватању културне активности за време слободног времена имају позитиван утицај на социјализацију појединца, према другом схватању слободно време је врста вентила за друштвено незадовољство, а према трећем схватању слободно време подстиче криминалитет.⁷³ Дакле, начин коришћења слободног времена такође може утицати на појаву делинквентног понашања. Уколико се слободно време користи на неодговарајући начин, тј. не постоји добра организација, бављење неким хобијем и сл., већ оно постаје извор досаде може доћи до појаве девијантног и криминалног понашања. Добро организовано слободно време има превентивно дејство против криминалитета јер се на тај начин развијају интересовања, вредности и мењају се ставови и схватања у позитивном смислу.⁷⁴ Н. Мализија је спровео истраживање о утицају досаде на појаву девијантног понашања код 456 испитаника старости између 16 и 41 године и утврдио да већи степен интересовања за друштвено девијантне активности испољавају испитаници који имају нижи степен отпорности на досаду, за разлику од испитаника који имају већи степен отпорности на досаду будући да имају већу способност проналажења начина за испуњавање слободног времена.⁷⁵ Рилеј је својим истраживањем закључио да појединци који чине кривична дела своје слободно време проводе далеко од куће (39%) и не учествују у кућним активностима са својом породицом (12%), за разлику од испитаника који нису вршили кривична дела.⁷⁶ У теорији постоје различита схватања о повезаности слободног времена и криминалитета код малолетника, па тако је по једнима то начин избегавања досаде, вид забаве и потребе за игром или пак последица инсуфицијенције адекватних дечјих мобилијара, парковске опреме и спортских терена.⁷⁷ О повезаности слободног времена и криминалног понашања пунолетних лица нема студија, али истраживање које је спровео проф. др Дарко Димовски показује да од шест испитаних убица код петоро је утврђено да не постоји организовано провођење слободног времена.

⁷¹ М. Карл, *Темељи слободе*, 1974.

⁷² Р. Божовић, *Искушење слободног времена*, стр. 88.

⁷³ S. F. Messner, J. R. Blau, *Routine Leisure Activities and Rates of Crime: A Macro-Level Analysis*, Social Forces, no. 4, vol. 65, p.1045.

⁷⁴ В. Николић Ристановић, С. Константиновић Вилић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 370.

⁷⁵ N. Malizia, *Boredom and Social Deviant Behavior: An Empirical Study*, Advances in Applied Sociology, no.2, vol.8, p.183

⁷⁶ D. Riley, *Time and Crime: and Delinquency*, Journal of Quantitative Criminology, vol. 3, no. 4, p. 341.

⁷⁷ В. Николић Ристановић, С. Константиновић Вилић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 370.

3.2. Ендогени (унутрашњи) фактори

3.2.1. Интелигенција и убиства

Интелигенција је ментална особина која се састоји од учења из искуства, адаптирања на нове ситуације, схватање и разумевање нових ситуација и коришћења стеченог знања у интеракција са окружењем.⁷⁸ Степен интелигенције утврђује се тестовима тако што се ментални узраст добијен путем теста подели са календарским узрастом и помножи са 100. Број који се добије је квоцијент интелигенције и означава се са IQ. Што се тиче односа интелигенције и криминалитета мишљења иду од тога да се она уопште не може доводити у везу са криминалитетом до тога да што је мањи квоцијент интелигенције то је појединац потенцијалнији делинквент. Таква лица врше ситне крађе, силовања, док се лица са већим квоцијентом интелигенције јављају као фалсификатори, криминалци белог оковратника, организатори злочиначких удружења.⁷⁹ Лица која имају нижи степен интелигенције се веома често јављају као саучесници и остављају више трагова приликом извршења кривичних дела. Сматра се да они врше кривична дела услед немогућности да схвате недозвољеност својих поступака. Х. Виљемс је својим истраживањем утврдио да од испитиваних делинквената тек сваки десети има просечну или високу интелигенцију.⁸⁰ Криминолог Буш је приликом своје анализе утврдио да од 71 малолетног убице њих 15 су ментално ретардирани (IQ вредност испод 70), док је у истраживању професора др Димовског највећи број убица просечне интелигенције.

3.2.2. Мотив и убиства

Мотиви су фактори који подстичу на покретање активности, тј. изазивају одређено понашање, одржавају га и усмеравају ка одређеном циљу. О мотивима као криминогеним факторима постоје три теоријска приступа. Први приступ је инстинктивистички по коме се криминално понашање јавља услед урођених тенденција за вршење кривичних дела. Према мотивационистичком приступу до криминалног понашања долази када појединац не може да на друштвено прихватљив начин задовољи своје потребе. Последњи и најприхватљивији приступ је интеракционистички приступ по коме је криминално понашање, као и свако друго последица односа појединца са другим лицима. Дакле, извор мотива је друштвена средина.

Када се одређени мотив не може задовољити долази до фрустрације. За анализу криминогених фактора Хорватић истиче два својства фрустрације:

- Могућност кумулације – на пример код убиства на мах где жртва злостављањем ствара код извршиоца фрустрације које у једном моменту кумулирају и да би извршилац отклонио напетост убија жртву

⁷⁸ Wikipedia

⁷⁹ В. Николић Ристановић, С. Константиновић Вилић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 404.

⁸⁰ Dinitz, S.(1986). *The Antisocial Personality*, Forensic psychiatry and psychology

- Могућност инфилтрације – на пример када појединац фрустриран на радном месту врши насиље у породици, дакле из једног аспекта живота преноси агресивност у други⁸¹

Постоје бројна истраживања о томе који мотиви најчешће доводе до извршења најтежих кривичних дела – убиства. Према криминологу Волфгангу то су безначајна свађа (36,6%), затим поремећени односи у породици (13,4%) и љубомора (11,1%). У истраживању убиства на територији југоисточне Србије професора Димовског најчешћи мотив за извршење убиства је освета (32%), затим свађа (27%) и користољубље (18%).

3.2.3. Емоције и убиства

Емоције су специфични лични доживљаји објективне реалности и нас самих.⁸² Често су нејасне и променљиве па је тешко утврдити да ли је у конкретном случају криминално понашање последица одређене емоције или се јавља независно од ње. Милутиновић је пак тврдио да се емоционални поремећаји јављају као последица извршених кривичних дела. Одређеним криминолошким истраживањима утврђено је које се емоције могу највише повезати са извршиоцима конкретних кривичних дела, у нашем случају убиства. На пример у једном истраживању утврђено је да је чак 500 убица из зависти извршило ово кривично дело,⁸³ затим имамо мржњу која је главни узрок убиства сексуалних мањина (истраживање спроведено у Аустралији), разјареност као патолошки афект гнева, љубомору итд. Постојање одређеног емоционалног стања у моменту извршења убиства може да доведе до блажег кажњавања код напр. убиства на мах, или пак тежег код убиства из безобзирне освете, љубоморе и других ниских побуда

3.2.4. Карактерне особине и убиства

Под карактером се подразумева скуп разноврсних особина појединца, које карактеришу његово понашање.⁸⁴ Карактерне особине могу бити повезане са криминалним понашањем, а на основу истраживања је утврђено да се неке од њих испољавају више код извршилаца кривичних дела убиства, а то су:

- примитивизам се одликује недостатком васпитања, културе и највише се испољава код убиства из освете, мржње, нетрпељивости
- егоизам – свесна и бескрупулозна тежња за стицањем имовинских добара и стављање себе и својих потреба изнад других, постоји код већине извршилаца кривичних дела

⁸¹ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 417.

⁸² З. Ђирић, Б. Димитријевић, *op.cit.*, стр. 35.

⁸³ Н. Hafner, W. Boker, *Crimes of Violence by Mentally Abnormal Offenders: A Psychiatric and Epidemiological study in the Federal German Republic*, Cambridge, 2011, p. 253,

⁸⁴ Д. Димовски, *Криминална етиологија*, Ниш, 2019, стр. 177.

- егоцентричност – прецењивање својих особина, нетолерантни су и воле да су у центру пажње
- малициозност – подмукле, злонамерне и пакосне особе без икакве гриже савести
- ригидност – отпорност према захтевима за промену понашања, највише се испољава код рецидивиста⁸⁵
- агресивност – карактерна особина која се испољава код већине извршилаца крвних и сексуалних деликата, када се напада на живот и тело других лица без стварног разлога

Др Алан Зиентс и професор права Зеноф су својим истраживањем уочили одређене карактеристике међу младим извршиоцима убиства. Већина њих је имала предисторију насилничног понашања, проблем са сексуалним идентитетом, немогућност суочавања са проблемима, проблем са комуникацијом, потреба за афирмацијом. Испитаници су били препуни самопоуздања и запањујућа је чињеница да су врло често имали суптилну подршку родитеља за почињења убиства. На пример тринаестогодишњи Роланд је из освете убио старијег дечака заривши му нож у срце, јер му је након победе у фудбалској утакмици исти зарио лице у песак. Роланд је био охрабриван од стране својих родитеља да учини све што може да се освети. У поменутом истраживању професора др Дарка Димовског агресивност је запажена код 25 убица, а егоцентричност код десеторо њих.

3.2.5. Темперамент и убиства

Према Олпорту темперамент се односи на карактеристичне емоционалне реакције појединца, осетљивост на емоционални подстицај и снагу и брзину реаговања.⁸⁶ Хипократова класификација темперамента, која је уједно и најпознатија разликује четири типа темперамента:

- колерични тип
- сангвинични тип
- меланхолични тип
- флегматични тип

Колерици су амбициозни, немирни, бурно реагују па лако упадају у сукобе. Могу постати доминантни, агресивни и контролни. Сангвиници се одликују брзим, али краткотрајним емоционалним реакцијама које нису јаке и лако и брзо мењају расположење. Код меланхоличног типа преовлађују непријатна осећања, склони су анксиозности и депресији, резервисани су и озбиљни са спорим и ретким али веома јаким реакцијама. Флегматици су равнодушни, мирни, не воле промене и неподвижне догађаје. Њихове реакције су споре, ретке и слабе и избегавају сукобе.

За извршење кривичног дела убиства значајна је подела на интровертне и екстровертне особе. Интровертне (затворене) особе су повучене и избегавају спољна дешавања, увек су

⁸⁵ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 407.

⁸⁶ *Ibid*, стр. 405.

спремне на повлачење, за разлику од екстровертних (отворених) особа које су склоније физичким обрачунима, чак и са смртним исходом. На основу наведеног може се закључити да су колерици и екстроверти склонији криминалитету, али треба имати у виду да су веома ретки људи са особинама искључиво једног темперамента.

3.2.6. Менталне девијације и убиства

Ментални или душевни поремећај у најширем смислу јесте сваки поремећај функције мозга који утиче на мишљење, осећаје и способност појединца да комуницира са својом околином. Утврђивање утицаја менталних девијација на криминално понашање сводило се на одређивање броја извршилаца кривичних дела међу психички ненормалним лицима или броја психички ненормалних лица међу извршиоцима кривичних дела. Тешко је одредити број извршилаца кривичних дела међу психички ненормалним лицима јер је њихов психички живот тешко објашњив, а тачност у постављању дијагнозе и могућност лечења мењали су се током времена.⁸⁷

Постоји мноштво менталних девијација, па ћемо се фокусирати само на оне које се јављају код извршилаца убиства. Међу психозама са криминалним понашањем најчешће су повезане параноја, манично-депресивна психоза и шизофренија. На пример параноична особа може да уобрази да је угрожена од стране неког и да га у самоодбрани убије, делирантна манија која се одликује изразитом агресивношћу такође се највише повезује са убиством и тешким телесним повредама. Депресија с друге стране је више присутна код особа која изврше самоубиство, међутим депресивне особе могу извршити и тзв. алтруистичко убиство комбиновано са самоубиством.

Кауфман психопате описује као асоцијалне личности покренуте потребама за узнемиравањем других, без гриже савести које се најчешће јављају као извршиоци крвних деликата.

Неурозе се ретко јављају као криминогени фактори, а и када неуротичне особе изврше кривично дело тешко је утврдити са сигурношћу да је криминално понашање настало услед постојања менталне девијације. Међу неурозама издвојићемо хистерију као најприсутнију менталну девијацију међу убицама и то код убиства на свиреп и подмукао начин, убиство тровањем, убиство детета...

Истраживања о међузависности менталних девијација и криминалитета дала су неке опречне резултате. Криминолог Волфганг је од 24 испитиваних случаја убиства, пронашао менталне девијације само код троје убица, док је криминолог Вест од 78 убиства код којих је убица извршио самоубиство установио да 45 њих болује од неке менталне девијације.⁸⁸

⁸⁷ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 420.

⁸⁸ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 298.

IV ТЕОРИЈСКА СХВАТАЊА О УБИСТВУ

4.1. Биолошке теорије

Претеча биолошких теорија о убиству је антрополошка теорија. Творац антрополошке теорије је „отац криминологије“, чувени италијански психијатар, професор медицине и војни лекар Ђезаре Ломброзо. У оквиру ове теорије Ломброзо је извршио типологију криминалаца по којој постоје:

- рођени злочинац
- душевно болесни криминалци
- криминалци из навике
- криминалци из страсти
- случајни криминалци

Идеја за теорију о рођеном злочинцу настала је случајним открићем низа аномалија на лобањи разбојника по имену Вилел, које су биле аналогне цртама код човеколиких мајмуна или праисторијских људи. Проучавајући лобање 5.907 живих криминалаца који су се налази на издржавању казне лишења слободе и 383 мртвих злочинаца, Ломброзо је дошао до следећих закључака:

- Криминалитет је облик атавизма тј. појављивања друштвених и телесних особина наслеђених од далеких предака. Карактеристичан за дивљаке и животиње он се губи са развојем људске врсте, па његово јављање у цивилизованом друштву представља повратак у атавистичку прошлост;
- Човек се рађа као злочинац, одређена физичка својства говоре о његовој предредности за криминалну активност;
- Узроци криминалитета су у антрополошким особинама личности, јер је кривично дело плод органске дегенерације.⁸⁹

Најмање пет аномалија је потребно да би се неко окарактерисао као рођени злочинац, а што је већи број аномалија већа је и могућност за вршењем криминалне активности. Убица има уску лобању, хладне и безизражајне очи, дугачку вилицу, кљунаст нос, танке усне, истакнуте јагодице и ретко грчење једне стране лица. Силоватеља би карактерисале спљоштена лобања, дужина ушију, косе и јако приближене очи, претерано дуга брада, спљоштени нос. Лопова одликује упадљива покретљивост лица и руку, густе и спуштене обрве, ниско чело, мале и немирне очи, мало развијена длакавост.⁹⁰ Поред рођеног злочинца, убиство најчешће врше криминалци из страсти који су преосетљива лица, сангвиници по темпераменту, лепе и привлачне физиономије који кривична дела врше услед снажног

⁸⁹ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 267.

⁹⁰ *Ibid.*, стр. 268.

притиска и понети снагом страсти без претходних припрема. Понекад покушавају да изврше самоубиство због осећања гриже савести након извршења убуства.

У наставку ће бити речи о биолошким теоријама.

Телесна конституција и убиства

Немачки психијатар Ернст Кречмер у свом делу „Телесна грађа и карактер“ говори о повезаности криминалитета и телесне конституције разликујући притом четири конституционална типа:

- Лептозомни тип чије су одлике фригидност, резервисаност, недруштвеност, хладноћа, дужина и слабост и заступљен с 40-50% међу криминалцима, а нарочито међу лоповима и варалицама;
- Пикнички тип је ускорамени, малог раста, друштвен и љубазан, касније почиње са вршењем кривичних дела, уз велики проценат рецидивизма. Међу криминалцима је заступљен 20%, поготово међу извршиоцима проневера;
- Атлетски тип је развијене физичке грађе, по темпераменту стабилан али повремено експлозиван, са уделом од 40-50% међу криминалцима који врше кривична дела против личности (убиства) и сексуалне деликте;
- Диспластични или комбиновани тип је најмање заступљен међу криминалцима, свега 5-10% и то посебно међу извршиоцима сексуалних деликата.

Када људи различитих конституционалних типова врше иста кривична дела напр. убиства, криминолошке карактеристике тог злочина различите су у складу са њиховим биолошким цртама и цртама темперамента, истицао је Кречмер.⁹¹

На Кречмеровим схватањима заснива се и Шелдонова теорија „конституциона психологија“ по којој физичка структура човека и његово понашање представљају јединство, али одлучујући фактор је физичка структура. Основна замерка овој теорији је искључивост при тврђењу да физичка конституција опредељује психичка својства човека и да су криминалци посебна врста људи одвојена од осталих грађана који поштују закон.⁹² Шелдон је разликовао три конституционална типа:

- Висеротонични тип са јако развијеним социјалним чулом, дружељубљем, склоношћу за одобравање мишљења других;
- Соматотонични тип који воли покрет, ризик и власт и
- Церебротонични тип који одликују усамљеност, оштроумност, шкртост, жеља да на себе не привуче пажњу других.

⁹¹ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр.270.

⁹² *Ibid.*, стр. 271.

Ендокринолошка теорија и убиства

Ендокринолошка теорија представља покушај за утврђивањем везе између рада жлезда са унутрашњим лучењем (тироидна-штитна жлезда, хипофиза, адреналне-надбубрежне жлезде и гонаде-полне жлезде) и криминалитета. Ломброзо је у оквиру антрополошке теорије говорио о поменутој вези кроз симптом рођеног преступника, међутим најзначајнији представници ендокринолошке теорије су Шлап и Смит. Они су тврдили да се велики проценат преступа настаје као последица поремећаја рада жлезда са унутрашњим лучењем код преступника или као последица умних дефеката преступника изазваних ендокриним болестима код њихових мајки. Убиство је повезивано са поремећајем хипофизе, полним жлездама и надбубрежним жлездама.⁹³ Као недостаци ендокринолошке теорије истичу се погрешна представа о независној функцији ендокриног система у односу на централни нервни систем, то што је већина истраживања вршена у време када су били веома лоши услови у затворима па су затвореници били са смањеном физичком кондицијом, лоше храњени и са смањеним физичким активностима.⁹⁴ Такође истраживања су показала да у погледу функционисања ендокриног система нема посебних разлика између осуђених лица и лица на слободи па не постоји оправдање за довођење у директну везу криминалитета и рад жлезда са унутрашњим лучењем, али ипак такву повезаност не треба сасвим ни одбацити нарочито код појединачних случајева сексуалних деликата.

Рад срца и убиства

Адриан Рејн је британски психолог који је повезао рад срца са криминалитетом насиља, тачније он сматра да низак број откуцаја срца, посредством неустрашивости утиче на криминалитет насиља. Спровео је пет истраживања над децом, пре него што су она исказала било какво делинквентно понашање и дошао до закључка да је мали број откуцаја срца снажан предикатор агресивног понашања у каснијем животу, као и да је то важнији криминогени фактор од породичних односа у којима делинквентна деца живе.⁹⁵ Слично истраживање спровео је и енглески криминолог Дејвид Фарингтон закључивши при томе да је два пута више дечака са ниским бројем откуцаја срца било осуђено за насилна кривична дела у односу на остале испитанике.

Дефекти неуротрансмитера и убиства

Ова биолошка теорија повезује криминалитет насиља са дефектима неуротрансмитера серотонина, допамина и норадреналина. Неуротрансмитери су синаптички трансмитери мале молекулске масе који брзо делују, синтетишу се директно у нервном завршетку (синаптички завршетак) и складиште у синаптичким везикулама.⁹⁶ Према Фишбајну низак ниво серотонина као неуротрансмитера који утиче на смањење стопе агресивности инхибицијом бихејвиоралног одговора на емотивни стимуланс доводи до повећања

⁹³ Einstadter, W., Henry, S., *Criminological theory: an analysis of its underlying assumptions*, Rowman & Littlefield Publishers, Oxford, 2006, pp. 88

⁹⁴ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 273.

⁹⁵ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 145.

⁹⁶ Википедиа, *Неуротрансмитери*, Видети: <http://sr.wikipedia.org/wiki/Neurotransmiteri>, приступ 20.08.2023. године

могућности за вршењем кривичних дела. Допамин и норадреналин су неуротрансмитери везани за узбуђење и они имају контра дејство у односу на серотонин.⁹⁷

Начин исхране и убиства

Поједини криминолози заступали су схватање да начин исхране утиче на појаву криминалитета насиља (убиства) покушавајући да утврде везу између на пример холестерола, недостатка витамина, алергија и слично и криминалног понашања. Истражујући однос између количине унетих шећера у организам и насилног понашања, Виркунен и Хутунен су дошли до закључка да је заједничка карактеристика криминалаца који се насилно понашају нижи ниво шећера у крви од нормале.⁹⁸ Они су такође били мишљења да код извршилаца кривичних дела убиства постоји низак степен холестерола у крви, с тим што су таква лица у тренутку извршења кривичног дела била под дејством алкохола, што доводи у питање поузданост њиховог истраживања будући да алкохол доводи до лоше исхране, па самим тим и до холестерола. Мајк Адамс је спровео истраживање над децом узраста од осам до седамнаест година којим је утврдио да неухрањена деца са старењем постају све агресивнија откривши притом да тој деци недостају витамини, протеини, гвожђе и цинк.

У прилог поменутој вези између начина исхране и криминалног понашање је и експеримент о томе који додаци исхрани могу да смање насилно понашање код осуђеника. У експерименту је учествовало 220 осуђеника који су у периоду од 3 месеца добијали плацебо или комбинацију витамина, есенцијалних масних киселина и минерала. Осуђеници који су добијали плацебо за 14% су били агресивнији, док су осуђеници који су добијали комбинацију били за 35% мање агресивни.

Оно што се може закључити из поменутих истраживања је да правилна исхрана свих, а поготово деце јесте превенција криминалитета насиља.

Хромозомска теорија и убиства

Хромозомска теорија указује на повезаност ненормалности хромозома и криминалитета. Хромозоми су макромолекули у којима је смештен највећи део човекових гена и који се могу уочити у једру ћелије за време њихове деобе.⁹⁹ Број хромозома код оба пола износи 46 од којих су 22 пара хромозома исти док је један пар полних хромозома тзв. гонозома различит. Женски пар хромозома означава се са XX јер поседује два идентична типа хромозома, а мушки са XY јер се састоји од два различита типа хромозома. Управо су одступања у броју полних хромозома код оба пола навела криминологе на истраживање тзв. хромозома злочина. Интересовање криминолога привукао је случај мушкарца са прекобројним Y хромозомом и структуром мушких полних хромозома XYU, па је спроведено истраживање којим се дошло до закључка да ненормалности XYU хромозома има двадесет пута више међу преступницима него међу општом популацијом. У болници у Шкотској спроведено је истраживање где су међу 200 испитаника седморица имали сувишни

⁹⁷ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 146.

⁹⁸ *Ibid.*, стр. 147.

⁹⁹ <https://verified.rs/sta-su-hromozomi/>

У хромозом што је подстакло сумњу у могућу агресивност, а самим тим и већу вероватноћу злочиначког понашања, међутим утврђена је само тенденција ка прекомерном расту таквих људи и нижи степен интелигенције.¹⁰⁰ Такође, у Данској је у једној студији утврђено да су мушкарци са хромозомском аномалијом извршили више кривичних дела од осталих испитаника, али та кривична дела нису била последица појачане агресије услед хромозомске аномалије, јер нису спадала у насилнички криминалитет.¹⁰¹ Истраживања ненормалности хромозома код мушкараца нису успела да покажу да повећан број Y хромозома утиче на повећану агресивност и криминалитет, будући да хромозомске аномалије иду са још неким појавама као што су инфантилност, егоцентричност, поводљивост, мања интелектуална обдареност, тако да такво схватање остаје у домену теорије.

Наслеђивање криминалних диспозиција и убиства

Бројни криминолози били су заступници теорије о наслеђивању криминалних диспозиција, почевши од Ломброза и његове антрополошке теорије, Гарофала који је наглашавао постојање одређених диспозиција за злочин, Ди Тулиа који је сматрао да свако има личну конституцију састављену од наследних и стечених фактора до Парсонса и Хутона итд. Истраживања о наслеђивању криминалних диспозиција могу се поделити на:

- Студије криминалних породица
- Студије криминалних близанаца¹⁰²

Када су у питању студије криминалних породица прво истраживање које су спровели Дагдел и Истабрук односило се на породицу Јуке која је у свом родном месту имала лош углед. Наиме, Јуке је био алкохоличар и од 709 његових потомака било је 77 преступника, 142 скитнице и 292 проститутке и подводача.¹⁰³ Психијатар Годар истраживао је породицу Дебре Каликак, ученице школе за малоумне чији је васпитач и директор био. Приликом истраживања шест генерација поменуте породице Годар је наишао на малоумност и делинквенцију код готово свих њених чланова без обзира на економски положај и окружење. Један од његових сарадника случајно је наишао на породицу која осим презимена није имала ништа слично са Дебриним прецима, а када је касније наишао на још таквих примера посумњао је у могућност далеке крвне везе између те две лозе, што се и испоставило као тачно. Заједничког претка назвао је Мартин Каликак Сениор, али није пронашао малоумност ни код њега, ни код његове супруге, да би даљим истраживањем открио да је он имао ванбрачног сина са малоумном конобарицом која је, како се испоставило Дебрина пра-пра бака.¹⁰⁴ Из брака са слабоумном девојком међу потомцима је било неколико криминалаца, 36 „полно неморалних“. 143 слабоумних лица итд. Још један пример је случај петнаестогодишњег дечака Гарланда Хамптона, оптуженог за убиство члана локалне банде.¹⁰⁵ Он је од најранијег доба био склон вршењу кривичних дела, од крађа, поседовања

¹⁰⁰ E. Philips, *Genetics and Criminal Behavior*, 2003.

¹⁰¹ Ђ. Игњатовић, *Криминологија*, Београд, 1996., стр. 130.

¹⁰² С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 274.

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ Goddard H.: *The Kallikak Family: A study in the Heredity of feeble-mindedness*, NY, 1913.

¹⁰⁵ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 152.

кокаина, ношења оружја до рањавања члана супротне банде. Према овој теорији он је имао све предиспозиције за криминалним понашањем будући да је одрастао окружен насиљем, његова бака убила је двојицу очева своје деце, његов ујак лишио је живота двојицу полицајаца, са само шест година био је сведок убистава које је извршила његова мајка. Горинг је истраживао односе физичких и психичких особина криминалаца и њихових породица при чему је дошао до сазнања да је 60% затвореника имало очеве који су такође били у затвору, а 40% рођену браћу. Своју тврдњу о наследности криминалитета поткрепио је случајевима у којима су исто постојали такви односи, а синови су на рођењу одвајани од својих очева и васпитавани у породици која нема везе са криминалом.¹⁰⁶

Што се тиче истраживања „криминалних близанаца“ циљ је био доказати да се криминално понашање чешће јавља код једнојајчаних него код двојајчаних близанаца, будући да једнојајчани близанци имају исте гене што је чврст доказ о постојању везе између наслеђивања и вршења криминалне делатности. Стопа заједничког понашања између близанаца у погледу криминалитета назива се стопа сагласности и што је она већа то су близанци сличнији.¹⁰⁷ Прва студија о овој теми „Злочин као судбина“ дело је немачког психијатра Лангеа који је спровео истраживање у Баварској и утврдио да криминално понашање постоји код 80% парова једнојајчаних близанаца и само код 12 парова двојајчаних близанаца, док најобимнија обухвата шест хиљада пари близанаца из Данске где је исто понашање било заступљено код 36% идентичних и 12% неидентичних парова близанаца. Можда најбољи пример за утврђивање да ли и у коликој мери наслеђе утиче на криминално понашање представљају усвојена деца јер се код њих може видети да ли се понашају као њихови биолошки родитељи што потврђује теорију наслеђивања криминалних диспозиција с једне стране, или се понашају као усвојитељи што показује да средина има већи утицај, с друге стране. Резултати истраживања које су спровели Медник, Хатчинг и Габриели су показали да 13% усвојеника има криминални досије, у случају када га његов биолошки родитељ или усвојитељ нема, 14,7% усвојеника врши кривична дела ако је усвојитељ криминалац, око 20% усвојеника када је то њихов биолошки отац, а 24,5% усвојеника врши кривична дела ако усвојитељ има кривични досије. Мишљења су опречна, од оних који сматрају да наведени подаци потврђују наслеђивање криминалних диспозиција, до оних који тврде супротно имајући у виду да највећи број усвојеника испољи криминално понашање ако је усвојитељ криминалац.¹⁰⁸ На пример ФБИ је дошао до закључка да од 500 серијских убица у историји Америке, 16% су били усвојени, а број усвојених у односу на целокупну популацију износи 2 до 3%, док с друге стране биолошка деца се јављају као убице својих родитеља у већем проценту, него што је случај са усвојеном децом.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Ђ. Игњатовић, *op.cit.*, стр. 128.

¹⁰⁷ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 153.

¹⁰⁸ Gottfredson, M., Hirschi, T., *A general theory of crime*, Stanford University Press, 1990, pp. 55.

¹⁰⁹ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 155.

4.2. Психолошке теорије о убиствима

Према психолошким теоријама делинквентно понашање је последица психолошких особина личности, у потпуности искључујући дејство социјалних фактора или им признајући само споредно деловање. Појављују се крајем 19. и у 20. веку и код њих се уочавају две тенденције:

- прва тенденцију карактерише откривање узрочне везе између одређених психичких својстава и појединих облика делинквентног понашања. (на пример нервозан темперамент је повезан са паликућством и убиством тровањем)¹¹⁰
- друга тенденција се састоји у паралелном испитивању личних особина групе делинквената и неделинквената како би се на основу разлика у њиховим психичким структурама установиле психолошке детерминанте криминалног понашања

У психолошке теорије спадају: теорија интелигенције, теорија еволутивне психологије, Ајзенковаа теорија личности, теорија контроле, психоаналитичка теорија и теорија фрустрације.

Теорија интелигенције и убиства

Оснивач теорије интелигенције је професор Универзитета у Охају Годар који је сматрао да је најважнији фактор криминалног понашања ниво интелигенције, тачније ниска интелигенција као и да је свако слабоумно лице потенцијални криминалац. Користећи се Бине-Симоновом скалом утврдио је да се већина извршилаца кривичних дела налази на интелектуалном нивоу детета од 10 до 12 година и као меру превенције предлагао је стерилизацију јер је сматрао да се слабоумност наслеђује.¹¹¹

Истраживање које је спровео Рут показало је да се криминалци зависно од кривичног дела које су извршили разликују по степену интелигенције (на пример просечан интелектуални ниво превараната је 103,75, фалсификатора 83,75, узимајући 100 за нормалу). Мек Корд и сарадници су вршили паралелно испитивање између групе делинквената и неделинквената при чему су резултати показали да не постоје знатнија одступања у броју делинквената са ниском интелигенције у односу на слабоумне неделинквенте, као и интелигентни преступници могу избећи поправне институције.

Ова теорија наишла је на бројне критике и то највише међу заступницима социолошких теорија који су указивали на мали број испитаних случајева, непостојање суштинских разлика код упоређивања интелигенције делинквената и неделинквената, занемаривање утицаја социјалних фактора, ретко примењивање контролних група итд, међутим не треба занемарити интелигенцију као фактор криминалног понашања, јер она понекад може генерисати извршење најтежих кривичних дела.

Теорија еволутивне психологије и убиства

Суштина теорије еволутивне психологије огледа се у томе да се понашање у великом броју случајева наслеђује и да се сваки организам свесно или несвесно понаша тако да повећава могућност да се његови „себични“ гени јаве код следећих генерација.¹¹² Примена

¹¹⁰ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 276.

¹¹¹ Criminology: Intelligence and crime. Видети:

http://socialscience.stow.ac.uk/criminology/criminology_notes/intelligence.htm, приступ 11.06.2011

¹¹² Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 160.

ове теорије када је у питању кривично дело убиство огледа се у томе да је већа вероватноћа да учинилац и жртва нису генетски повезани јер би се у супротном онемогућио пренос гена са предака на потомке. Дакле, што је мања сличност у генима између двеју особа, то је већа вероватноћа да ће један од њих убити оног другог.

Ајзенкова теорија и убиства

Енглески психолог Ханс Ајзенк творац је теорије по којој криминалитет настаје заједничким деловањем биолошких и социјалних фактора, повезаних са развојем личности појединца. По њему личност је укупни збир актуелних и потенцијалних начина понашања организма који су одређени наслеђем и средином, она настаје и развија се функционалном интеракцијом између четири главне области у које су организовани сви обрасци понашања: когнитивна област, конативна област, афективна и соматска област.¹¹³ Људске особине поделио је у три категорије: екстровертност-интровертност, неуротицизам и психотицизам. Екстроверти су друштвени, отворени за разлику од интроверних људи који су мирни и повучени. Неуротицизам је састоји од бројних фактора као што су депресија, осећање кривице, анксиозност, напетост, стидљивост, док су карактеристике психотицизма импулсивност, хладноћа, агресија, егоцентричност, недостатак емпатије итд.¹¹⁴ Већи степен психотицизма имају мушкарци, док жене имају већи степен неуротицизма.¹¹⁵ Делинквенти су више екстровертни, неуротични и психотични за разлику од неделинквената. Криминолози Раштон и Крисџон спровели су анкету са самопријављеним ученицима и студентима како би проверили Ајзенкову теорију, при чему су дошли до резултата да већу стопу неуротицизма, екстровертности и психотицизма имају она лица која су се пријавила као делинквенти, док је криминолог Фарингтон открио да делинквенти имају већи стопу неуротицизма и психотицизма, али не и екстровертности. Иако је Ајзенкова теорија општа теорија о криминалитету, она се може применити и код проучавања убиства и највише могућности за извршење овог кривичног дела имају појединци који имају психотицизам.

Теорија контроле и убиства

Теорија контроле створена је коришћењем тзв. ММПИ теста (фуснота ММПИ тестом утврђује се да ли особа има менталних проблема на основу особина личности и њене психопатологије) и базира се на томе да се криминално понашање јавља када тежња за његовим испољавањем надвлада способност самоконтроле. Творац ове теорије, Мегарге разликовао је контролисане и неконтролисане особе. Контролисане особе имају способност да каналишу свој бес, љутњу и да упркос провокацијама не одреагују, за разлику од неконтролисаних који реагују бурно и на најмању провокацију при чему може доћи и до извршења најтежег облика кривичних дела тј. убиства. Међутим треба имати у виду да и контролисане особе могу испољавати агресивно понашање уколико на пример провокација траје дуже или је јачег интензитета. Оно што се замера овој теорији је тачност резултата

¹¹³ Crime and personality, 1964

¹¹⁴ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 163.

¹¹⁵ Hans Eysenck's theories of criminal behavior. Видети: <http://www.helium.com/items/127853-hans-eysencks-theories-of-criminal-behavior>, приступ 28.08.2013. године

поменутих ММПИ тестова, као и занемаривање утицаја ситуационих околности приликом одређивања особина личности.

Психоаналитичка теорија и убиства

Психоанализа је скуп теорија и терапеутских техника које су повезане са проучавањем несвесног ума, а заједно чине методу за лечење поремећаја менталног здравља коју је успоставио аустријски неуролог Сигмунд Фројд.¹¹⁶

Према Фројду психоанализа означава три појаве: скуп одређених психолошких сазнања, метод којим се проучавају душевни процеси и техника лечења неуротичних сметњи заснована на одређеној истраживачкој методи. За криминологију су пре свега важна прва два значења.¹¹⁷

Иако се Фројд није бавио посебно проблемом криминалитета већ агресивношћу уопште у блиској вези са криминологијом су следећа његова учења:

- Учење о несвесном и нагонском – Према овом схватању велики део човековог живота одвија се у домену несвесног што је Фројд закључио испитивајући одређене психичке поремећаје (хистерије). Дакле у домену несвесног се одвијају психичка збивања у којима свест или учествује у незнатној мери или не учествује уопште, па доживљаји из домена несвесног који су постали заборављени делују на свесни психички живот. Несвесно је приказао као велику собу препуну мисли, а свесно као малу пријемну собу уз постојање вратара који селективно пропушта мисли из несвесног у свесно. Мисли из тзв. пријемне собе постају доступне за свест када пажња буде скренута ка њима.¹¹⁸
- Подела психичке личности – Човеково понашање резултат је међусобног дејства три главна система његове психичке личности: Id (оно), Ego (ја) и Superego (над-ја). Id је примитивна фаза у развоју човекове личности и то је део личности одређен наслеђем. Њиме руководе нагони (глад, жеђ, сексуалност) који теже непосредном задовољењу. Човек није свестан овог дела своје личности и зато се и назива „несвесно“, а траје све од рођења па до смрти. Убрзо после рођења дете почиње да развија свест о себи и својој околини и кроз контакт са реалношћу развија се други део човекове личности – Ego. За Ego је изузетно важно да буде стабилан будући да се налази на граници између нагона и ограничења која поставља средина. Путем њега Id покушава да задовољи своје нагоне и дете се тада понаша слично криминалцу будући да узима и не осећа потребу или дужност да даје, учећи преко награде шта је допуштено, а преко казне шта је недопуштено. Уколико Ego прихвати правила околине развија се Суперего. Суперего је човекова савест и резултат је учења којим се усвајају етичке вредности.¹¹⁹ Оваква подела психичке личности човека утицала је на то да се агресивни нагон сматра урођеним, а не стеченим.
- Порекло друштвених институција тотем и табу – Фројдово схватање порекла друштвених институција од значаја је за објашњење убиства јер говорећи о пореклу друштвених институција, Фројд указује на два најстарија злочина, а то су убиство оца и родоскрнављење тј. инцест. Фројд их сматра табуима тотемизма изведеним из

¹¹⁶ Wikipedia

¹¹⁷ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 282.

¹¹⁸ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 167

¹¹⁹ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 283.

осећања кривице синова и потиснутих жеља Едиповог комплекса.¹²⁰ Наиме, под утицајем теорије тотема Робертсона Смита и Дарвиновог учења о прахордама Фројд објашњава да су се синови побунили против оца тиранина кога су сви волели и дивили му се, убили су га и појели из зависти и мржње како би испунили своје сексуалне захтеве и жељу за влашћу. Убиством оца синови су добили део његове снаге, међутим у облику кајања појавило се осећање кривице тако да су синови опозвали своје дело тако што су забранили убијање очеве замене-тотема и ограђујући се ослобођених жена.¹²¹

- Злочинац из осећања кривице – ово схватање настало је као резултат испитивања зашто долази до вршења кривичних дела. Примењујући психоанализу на пацијенте-младиће који су вршили различита кривична дела, Фројд је закључио да је разлог душевно олакшање злочинца које уследи након извршења кривичног дела будући да они пате од притискајућег осећања кривице. Дакле, кривично дело настаје због постојања осећања кривице, а не настаје осећање кривице због извршеног кривичног дела. Costello, J., *The pale criminal: psychoanalytic perspectives*, Karnac Books, London, 2003, pp

Као извор осећања кривице Фројд наводи Едипов комплекс.

- Теорија симболизма и објашњење омашки – ова теорија може послужити за објашњавање неких кривичних дела, укључујући и убиства. Према њој свака ствар, радња или особа могу да имају несвесну симболичку вредност и да представљају нешто друго што битно може да утиче на значење неких злочина, на пример повређена особа може да представља неког другог кога је извршилац у ствари желео да повреди или лиши живота.¹²² Што се тиче омашки, Фројд је сматрао да су неке од њих веома добро мотивисане и да до њих не долази случајно што се може примењивати од објашњења кривичних дела из нехата.

И данас постоје заступници психоаналитичке теорије, а један од њих је психолог Гилиган, који је сматрао да до убиства долази услед унутрашњег психолошког конфликта који је узрокован деловањем стида и губитком самопоштовања.

Теорија фрустрације и убиства

Према теорији фрустрације криминално понашање јавља се у тзв. фрустрационим ситуацијама у којима је појединац спречен да задовољи своје мотиве. Разликују се конструктивне фрустрације код којих појединци улажу напор да на други начин задовоље своје мотиве и деструктивне код којих услед осујећености задовољења мотива долази до агресије, љутње и беса. Агресија у облику криминалног понашања јавља се као непосредна реакција на фрустрацију.¹²³

Фрустрације могу настати у било ком периоду живота, међутим са тежим облицима криминалитета повезане су оне које настану у раној младости услед трауматичних догађаја у породици. Када се фрустрације из детињства кумулирају са другим фрустрацијама током живота долази до извршења најтежих кривичних дела (убиства). У Новој Енглеској

¹²⁰ *Ibid.*, стр. 284.

¹²¹ *Ibid.*, стр. 284.

¹²² *Ibid.*, стр. 285.

¹²³ *Ibid.*, стр. 278.

спроведено је истраживање над убицама и њиховом браћом који су били приближних година. Резултати су показали да су убице биле изложене различитим фрустрацијама у детињству, како психичким тако и физичким, имале су четири пута више операција и несрећа од своје браће, родитељи су их чешће тукли и сл. Контролна група такође је испољавала агресију у детињству с тим што се ту ради о прихватљивој агресији за њихове године, док је агресија убица била у супротности с очекивањима, као што је на пример убијање кућних љубимаца. Друштвена неприхватљивост њихове агресије повећала је степен фрустрације коју су осећали као млади.¹²⁴ Иако се теоријом фрустрације може објаснити криминално понашање које може настати услед агресије која је последица фрустрације, њоме се не може објаснити криминалитет као појава нити сви случајеви криминалног понашања (на пример инвалиди врше мали број убистава иако су најчешће фрустрирани због својих физичких недостатака).¹²⁵

4.3. Психопатолошке теорије

Продор психијатријске мисли у криминологију, неизвесност и неодређеност границе између душевно здравог и душевно болесног, непостојање кривице код бројних криминалаца и постојање душевно болесних лица међу извршиоцима кривичних дела разлози су настанка психопатолошких теорија.¹²⁶

Психопатолошке теорије настанак криминалитета објашњавају патологијом психе тј. психичком ненормалношћу. Под душевно болесним лицем сматра се оно лице које болује од трајних или привремених душевних обољења, душевних поремећаја или заосталости у душевном развоју.¹²⁷

Током 19. века лекари су покушавали да створе теорију по којој злочин настаје услед патологије психе, па су тако Пинел и Ескирол сматрали да постоји једна врста менталног поремећаја названа мономанија која се изражава кроз криминално понашање, Причард је говорио о новом душевном поремећају названом морално лудило који има криминалне симптоме и лишава пацијента његовог моралног чула, Морел је наводио да је дегенерација узрок злочина и да се у затворима наилази на разне морбидне варијетете људских врста. Проналажење везе између психопатолошких стања и криминалитета обично се сводило на одређивање броја извршилаца кривичних дела међу психички ненормалним људима или броја психички ненормалних лица међу извршиоцима кривичних дела, што не представља нимало лак задатак имајући у виду колико је психички живот душевно ненормалних људи још увек доста необјашњив, што не постоје прецизни подаци о проценту разних душевно девијантних лица међу целокупном популацијом, што се у многим кривичним поступцима не позивају психијатријски вештаци или што се понекад тек накнадно у институцијама за извршење кривичних санкција развијају душевне болести или се као психозе посматрају поремећаји који то нису, а названи су затворске психозе.

Бројна истраживања показују да се међу убицама налази велики број схизофреничара. Према Шипковенском од 44 убице које је прегледао на клиници било је 17 душевно

¹²⁴ Palmer, S., *The violent society*, College and University Press Service, Connecticut, 1992, pp. 53.

¹²⁵ Константиновић Вилић, С., Николић Ристановић, В., Костић, М, *op. cit.*, стр. 279.

¹²⁶ *Ibid.*, стр. 278.

¹²⁷ Бошковић М, *op.cit.*, стр. 93.

болесних, а од тога 15 схизофреничара, према Ветзелу од 119 масовних убица 82 су била душевно болесна, а од њих 1/3 схизофреничари. С друге пак стране многа истраживања су показала да се делинквентна лица ментално и емоционално не разликују од неделинквената и да је међу извршиоцима кривичних дела већи број оних који немају душевне поремећаје, не болују од душевних обољења и да чак постојећа душевна болест код једног лица не мора у конкретном случају да буде узрок криминалног понашања.¹²⁸ Свакако треба узети ове теорије са доста резерве али не и занемарити чињеницу да ментална обољења и поремећаји у менталном животу као криминогени фактор имају некад и пресудну улогу.

4.4. Социолошке теорије

Картографска (географска) школа

Социјална физика или морална статистика је научна дисциплина чија је основа законитост у јављању криминалитета током година. Њени творци су француски адвокат и професор права Гери и белгијски астроном и математичар Кетле који су испитивајући утицаје разних демографских, друштвених и природних фактора на криминалитет израђивали карте из којих се могла видети разлика у учесталости криминалитета у појединим земљама, па отуда и назив картографска школа. Називају се и припадницима географске школе будући да су својим истраживањем уочили и разлике у јављању криминалитета везане за различита географска подручја. Кетле је дефинисао тзв. термички закон делинквенције по коме клима одређује природу криминалитета у свакој земљи, па се тако кривична дела против имовине јављају чешће у северним крајевима и у хладним годишњим добима, а кривична дела против личности у јужним крајевима и у току топлих годишњих доба. У почетку се сматрало да главни утицај имају разлике у темпераменту између хладнокрвних и прибранијих северњака и страсних и на свађу увек спремних јужњака, да би се касније приписале деловању друштвених чинилаца: религији, демографској структури и економским условима.¹²⁹ Главни недостатак картографске школе је потпуно занемаривање утицаја личности деликвента.

Теорија социјалног учења и убиства

Теорија социјалног учења је теорија процеса учења и социјалног понашања према којој се нова понашања могу стећи посматрањем и опонашањем других.¹³⁰ Суштина теорије се огледа у томе да се криминалитет, као и свако друго понашање учи директно или индиректно тј. кроз процес гледања. Габриел Тард је наглашавао утицај социјалних фактора на развој криминалитета, истичући да се криминалитет прво јавља као мода, а затим прелази у навику, при чему нижи друштвени слојеви имитирају више. Тард је поставио три закона имитације:

¹²⁸ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *op. cit.*, стр. 276.

¹²⁹ *Ibid*, стр. 291

¹³⁰ Bandura, Albert (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. [ISBN 0-13-816751-6](#). [OCLC 2635133](#).

1. Закон о блиском контакту - људи имитирају оне са којима су у блиском контакту, што значи да уколико су окружени људима који врше кривична дела убиства и они сами постану убице
2. Закон о имитацији надређених од стране подређених – криминалитет се шири од врха према доле, па тако сиромаси имитирају богате, млади старије итд.
3. Закон уметања – претходна понашања и обичаји се обесхрабрују и замењују новим; код убиства например нож као средство извршења убиства мења се пиштољем.¹³¹

Дакле, агресивност није урођено понашање већ научено од стране родитеља, околине, масовних медија које пропагирају исто. Код убиства ова схватања се односе на статистике које показују да се убиства врше путем имитација, например многи двобоји заказивани су имитирањем витешког надметања.¹³²

Теорија диференцијалне асоцијације и убиства

По Садерландовој теорији диференцијалних асоцијација или теорији разноврсних конфликта криминално понашање се учи у интеракцији са другим људима. Теорија се базира на девет тачака:

- Криминално понашање се учи, што значи да би неко извршио убиство мора да „тренира“ за то
- Криминално понашање се учи кроз комуникацију са другим људима
- Примарне групе су значајне за учење о криминалном понашању
- Криминално понашање се учи савлађивањем техника вршења кривичних дела, усмеравањем мотива и нагона; код убиства те технике су лакше него што је случај код например компјутерског криминалитета
- Усмеравање нагона и мотива зависи од одобравања / неодобравања криминалног понашања од стране људи којима је појединац окружен
- Уколико појединац прима више дефиниција које одобравају криминално понашање од оних које га не одобравају он постаје делинквент
- Диференцијална асоцијација може да варира у трајању, интензитету, фреквенцији и приоритету
- Учење криминалног понашања садржи механизме сваког другог учења, што значи да се не своди само на имитацију
- Иако је криминално понашање израз општих потреба и вредности, оно се не може објашњавати тим истим потребама и вредностима, јер се оне користе и ради објашњења антикриминалног понашања: например убиство се може извршити из сексуалних мотива, иако се исти мотив може задовољити понашањем у складу са моралним нормама¹³³

Будући да сва лица која су у интеракцији са онима који одобравају криминално понашање не постану делинквенти, Садерланд је своју теорију допунио и утицајем ситуационих околности на појаву криминалитета. Дакле, поред негативних дефиниција да би лице постало делинквент потребно је да се нађе у ситуацији која је по њему погодна за

¹³¹ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 180.

¹³² *Ibid.*,

¹³³ *Ibid.*, стр. 182.

извршење кривичног дела (убиства) и да не постоји алтернативно понашање којим ће остварити свој циљ, што значи да особа може научити да је извршено убиство једини начин за постизање одређених циљева у животу.¹³⁴

Теорија диференцијалне идентификације и убиства

Теорија диференцијалне идентификације представља ревизију теорије диференцијалне асоцијације. Творац ове теорије Даниел Глејзер сматрао је да поред учења криминалног понашања интеракцијом лицем у лице, социјалне улоге могу се научити и гледањем одређених ликова на телевизији.¹³⁵ Криминолог Трота је својим истраживањем закључио да комбинација насиља са смешним цртаним ликовима доводи до веће склоности деце да примењују насиље, док је Леонард Ерон уочио да су насилном криминалитету, укључујући и извршење убиства склоне оне особе које су у детињству гледале такав телевизијски садржај и поистовећивале се са криминалцима. Суштина је у томе да ће индивидуа усвојити криминално понашање на онај начин и у оној мери колико се идентификује са стварним или фикционим ликовима, а чије криминално понашање сматра легитимним.¹³⁶ Ова теорија може се применити код корелације негативног утицаја средстава масовних комуникација и стопе убистава.

Теорија аномије Емила Диркема

Аномија или ти у буквалном преводу безакоње иако грчког порекла везује се за име социолога Емила Диркема који је овај термин поново употребио у свом раду о самоубиству наводећи да је то недостатак норми које обезбеђују контролу природно неограничених потреба и аспирација појединаца. То је стање друштвене поремећености у којем друштво не може да управља „апетитима“ појединаца и да утврди границе легитимних аспирација својим члановима. Аномија се јавља у:

- **Тренуцима друштвене кризе** у којима масовни пад могућности задовољења нормалног нивоа потреба доводи до фрустрација појединаца будући да немају средства за задовољење до јуче нормалних потреба
- **Тренуцима наглог економског просперитета** где појединци долазе релативно брзо у посед необичајено велике количине средстава за задовољавање потреба и њихове аспирације расту до опасних размера, али стара осећања фрустрације јављају се при првој немогућности задовољења новонараслих потреба¹³⁷

Диркем је сматрао да такве масовне фрустрације проузрокују агресивност која се испољава у повећаном броју убистава и самоубистава.

¹³⁴ *Ibid.*, стр. 183.

¹³⁵ Regoli, R., Hewitt, J., DeLisi, M., *Delinquency in Society*, Jones and Bartlett Publishers, London, 201, pp. 185

¹³⁶ В. Николић-Ристановић, С. Константиновић-Вилић, *op. cit.*, стр. 301.

¹³⁷ *Ibid.*, стр. 294.

Теорија аномије Роберта Мертона

Према Роберту Мертону термин аномија означава неповезаност између културних циљева и легитимних начина за њихово постизање. Своју теорију поткрепио је примером „америчког сна“, где је циљ постизање одређеног новчаног успеха, али без једнаке доступности средстава за остваривање тог циља свим људима. Услед тога што немају сви исте могућности и прилике за остваривање поменутог циља појединци прибегавају нелегитимним начинима тј. кршењу норми.

Као реакције појединаца на аномију, Мертон разликује:

- конформизам,
- ритуализам,
- повлачење,
- бунт и
- иновацију

Начин прилагођавања	Став према циљу	Став према начину доласка до циља
Конформизам	прихватање	прихватање
Ритуализам	одбијање	прихватање
Повлачење	одбијање	одбијање
Бунт	Одбијање/прихватање	Одбијање/прихватање
Иновација	прихватање	одбијање

Код конформизма друштвени циљеви остварују се у складу са друштвеним нормама. Ритуалисти се повинују друштвеним нормама, али одбијају општи циљ, што је карактеристично за ниже средње класе код којих су амбиције ка напредовању смањене. Повлачење је карактерично за оне који сматрају да не могу остварити друштвени циљ, или су покушали да га остваре у складу са владајућим нормама, али безуспешно. Бунтовници одбијају и постојеће циљеве и начине за њихово остваривање, али за разлику од других теже ка остваривању нових и циљева и средстава. Код иновације имамо прихватање друштвених циљева, али се они остварују уз недозвољена средства (криминал). Мертонова теорија

аномалије може се користити само за објашњење убиства из користољубља будући да је циљ друштва према коришћеном примеру америчког сна новац па се сва кривична дела врше ради стицања економске добити.

Теорија институционалне аномије и убиства

Теорију институционалне аномије створили су Стивен Меснер и Ричард Росенфелд који су у књизи „Злочин и амерички сан“ изнели тезу да се аномична структура америчког друштва може користити за објашњење убиства.¹³⁸ Они су истраживали узроке велике стопе убиства у Америци, а притом дошли и до закључка да је стопа убиства међу Афро-Американцима много већа од стопе убиства код белаца. Наиме, тежећи остварењу америчког сна богати и сиромашни, белци и Афро-Американци не располажу једнаким средствима, па сиромашни и Афро-Американци прибегавају нелегалним начинима као што су разбојништва, али и убиства. С друге стране пак постоје истраживања која указују да на већу стопу убиства међу Афро-Американцима не утиче економска неједнакост већ друштвена изолација и сегрегација.

Еколошке теорије и убиства

Еколошке теорије настале су као резултат истраживања утицаја простора и положаја људи у простору на људско понашање. У оквиру њих постоје три групе радова о криминалитету:

1. За прву групу карактеристични су радови Клифорда Шоа и његових сарадника који су истраживајући дистрибуцију девијантних појава у Чикагу установили да постоје тзв „делинквентна подручја“ у којима су стопе девијантних појава врло високе и задржавају се дуги низ година чак и када дође до промене расног тј. етничког састава тих подручја. Постојање делинквентних подручја Шо је објашњавао слабљењем друштвене контроле у оквиру локалне заједнице услед мешања различитих култура имиграната и слабљењем традиционалних вредности.
2. Из друге групе издвајају се радови Трашера о малолетничким бандама, који је „делинквентна подручја“ називао „међупросторима“ у којима влада социјална дезорганизација и где се постепено од група деце за игру стварају организације па на крају банде.
3. Трећа група радова односи се на настанак, ток и престанак девијантног понашања на основу биографија и девијантних каријера појединаца¹³⁹

Еколошке теорије илити јужно-западне дебате се у суштини баве објашњењем узрока веће стопе убиства на југу у односу на запад земље. Поједини криминолози, као што су Блау и Блау наводе да је главни узрок такве разлике економска неједнакост, наводећи да је на југу земље стопа убиства већа услед већег сиромаштва, Херис акценат ставља на субкултуру насиља на југу земље, будући да су јужњаци користили насиље као начин дисциплиновања и веровали да је насиље оправдано у случају напада на њихову личност. С друге стране имамо и супротно схватање криминолога О' Карола и Мерсија

¹³⁸ Beeghley, L., *Homicide: a sociological explanation*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 2003, pp. 99.

¹³⁹ В. Николић Ристановић, С. Константиновић Вилић, *op.cit.*, стр. 296-297.

који су сматрали да запад има већу стопу убиства у односу на југ земље, наводећи као пропусте претходних дебата неадекватно проучавање разлике у годинама и расној структури између запада и југа. Чињеница је да већи број Афро-Американаца насељава југ земље, а они врше највећи број убиства.¹⁴⁰

Теорија субкултурног насиља и убиства

Творци ове теорије, криминолог Марвин Волфганг и психолог Франко Феракути поставили су хипотезу да је испољавање агресије и убиство као њен најекстремнији облик део субкултурног нормативног система уз манифестације таквог система на психичке карактеристике субкултурних учесника.¹⁴¹ Овом теоријом покушали су објаснити насиље које се изражава на ситуациони начин, а не оно са предумишљајем. Насиље је нормална и корисна појава за оне људе који на тај начин бране свој понос.¹⁴²

Још један представник ове теорије је Елиот Лејтон који је сматрао да се кључ разумевања етиологије убиства налази у субкултури људи са друштвених маргина, јер они највише врше убиства. У својој књизи „Људи од крви“ покушао је да објасни ниску стопу убиства у Енглеској и поред толико наглашених разлика у статусу у тој земљи. Рана пацификација друштва довела је до опадања освете и заваде и до развитка самоконтроле, тако да се убиства врше од стране оних чија субкултура подржава примену насиља, а они су како се показало у највећем броју припадници ниже радничке класе.¹⁴³

Виктимолошке теорије и убиства

Имајући у виду да је виктимологија најпростије речено учење о жртви, виктимолошке теорије извршење убиства објашњавају стављајући акценат управо на жртви, тј. на њеном односу са убицом. Постоје различита схватања, од оних о потпуној невиности жртве у настанку убиства до оних о њиховој потпуној одговорности за иста. Таква екстремна схватања су неприхватљива јер како сматрају Мите и Мајер убиство је унија убице и жртве, у простору и времену. Криминолог Марвин Волфганг први се бавио виктимолошким објашњењем убиства. Он је проучавао 588 случајева убиства у Филадельфији од којих је у 150 случајева постојала примена физичког насиља будуће жртве према свом убици чиме је потврдио Хентингову тезу да је у неким случајевима могуће да првобитни агресор постане жртва убиства, а првобитна жртва убица.¹⁴⁴ Код виктимолошког објашњења убиства не треба занемарити и „трећу страну“ тј. сведоке уколико су присутни будући да и они формирају одређени однос са жртвом и убицом било у виду спречавања или пак подстрекавања или посредовања у извршењу убиства.

¹⁴⁰ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 188.

¹⁴¹ Athens, L., *Violent criminal acts and actors revisited*, Board of Trustees of the University of Illinois, Illinois, 1997, pp. 20.

¹⁴² Wolfgang, M., Silverman, A., *Crime and justice at the millennium: essays by and in honor of Marvin E. Wolfgang*, Kluwer Academic Publishers, 2002, pp. 81.

¹⁴³ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 190.

¹⁴⁴ Ф. Броокман, *op.cit. pp.*, стр. 113.

Теорија ситуационе динамике и убиства

Творац ове теорије је Дејвид Лукенбил који је сматрао да је убиство последица интеракције између убице, жртве и публике пред којом се убиство врши. Проучавајући убиства у Калифорнији у периоду од 1963. године до 1972. године дошао је до закључка да да би дошло до убиства поменута интеракција треба да прође кроз шест фаза.

- Прва фаза – потез жртве протумачен од стране убице као увреда њему у лице
- Друга фаза – резултат интерпретације злочинца који увреду жртве схвата као напад на њега
- Трећа фаза – демонстрација карактера од стране убице који се спрема за одмазду
- Четврта фаза – понашање жртве као одговор на демонстрацију карактера убице (жртва може да напусти место сукоба или да прихвати изазов чиме се ствара погодна ситуација за вршење убиства)
- Пета фаза – сукоб тзв. „радни договор“ у којем је примена насиља нормална
- Шеста фаза – убиство жртве¹⁴⁵

Након последње фазе убица бежи са места злочина, добровољно остаје на месту извршења убиства или бива задржан од стране „публике“ док не дође полиција. Недостатак ове теорије је што код неких убистава није могуће разликовати наведене фазе.

¹⁴⁵ Д. Димовски, *op.cit.*, стр. 192.

V ИСТРАЖИВАЊЕ

Убиство као једно од најтежих кривичних дела одувек је било предмет интересовања и истраживања како стручњака, тако и лаика. Упркос бројним досадашњим истраживањима специфичност и тежина овог кривичног дела дају му епитет непресушног извора.

Узорак и метод истраживања:

Овим истраживањем обухваћени су случајеви кривичних дела убиства у којима су као браниоци поступали принципали код којих обављам приправнички стаж и обављала сам стручну праксу током студирања. Критеријуми којима сам се водила приликом одабира случајева су:

- да је извршен било који облик обичног, тешког или привилегованог убиства и
- да је за извршено убиство донесена правноснажна судска одлука.

У емпиријском истраживању употребљен је метод посредног посматрања са методом анализе садржаја правноснажних пресуда виших судова у Врању, Лесковцу и Нишу и апелационих судова у Нишу и Београду.

Циљ истраживања је да се утврди да ли су и ако јесу на који начин ендогени и егзогени криминогени фактори утицали на убиства која су анализирана и то утицај социо-економског статуса убица, породичних односа, степена образовања, суседства и делинквентних група, слободног времена, степена интелигенције убица, мотива за извршење убиства, емоција, менталних девијација.

Кривично дело убиство из чл. 113 КЗ-а

Ч.В. је дана 12.09.2016. године, око 8.00 часова, у селу Рајчиловци након вербалног сукоба умишљајно лишио живота сада пок. В.В. наневши јој више од 10 убода кухињским ножем услед којих је задобила тешке телесне повреде опасне по живот и преминула на лицу места.

Што се тиче егзогених криминогених фактора у овом случају, кренућемо од социјално-економског фактора. Извршилац кривичног дела је сиромашног имовног стања, запослен. Што се тиче породице, одрастао је у потпуној породици, али је имао тешко детињство уз оца алкохоличара и био је приморан да од малих ногу ради јер су гладовали, али су му родитељи све што би зарадио одузимали. Када је реч о образовању, неписмен је и има завршена три разреда основне школе. У раду су претходно објашњена средства масовних комуникација и суседство и делинквентне групе као криминогени фактори, међутим у конкретном случају нема података о њиховом утицају на овог извршиоца. Слободно време као криминогени фактор посматрано је кроз тренутак вршења кривичног дела убиства. У конкретном случају извршилац није обављао никакав посао. Када су у питању ендогени криминогени фактори, овде се ради о особи примитивне структуре личности доње просечних интелектуалних

капацитета. Мотив убиства је свађа, која је претходила самом извршењу убиства. Од почетка вербалног сукоба са жртвом, код убице се развио афект гнева средњег интензитета који нараста до степена јаког интензитета услед чега је његова способност да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима била битно смањена. Након моторичког пражњења (извршења убиства) афект гнева се спушта на средњи степен интензитета. Патолошки афект било које врсте је искључен. На основу налаза и мишљења комисије вештака утврђено је да убица не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености, али је у време извршења кривичног дела био битно смањено урачунљив. Такође, повремено пије лекове за смирење и свакодневно конзумира алкохол. Вече пре критичног догађаја попио је бенседин и није конзумирао алкохол. Што се тиче начина и средства извршења убиства, ради се о вишеструким убодним ранама које су нанете кухињским ножем дужине сечива 12цм. У погледу виности постоји директни умишљај. Приликом одмеравања казне од олакшавајућих околности суд је навео да се ради о породичном човеку, оцу двоје малолетне деце, да раније није осуђиван, код кога је у тренутку извршења кривичног дела наступило стање битно смањене урачунљивости, да признаје и каје се због извршеног кривичног дела, а од отежавајућих да је своју мајку лишио живота на веома свиреп начин, на јавном месту, тј. сеоском путу наочиглед пролазника и то како одраслих људи, тако и деце, да је показао упорност приликом извршења кривичног дела, а након извршења хладнокрвност јер се нормалним ходом, држећи крвав нож у руци, упутио ка полицијској станици и пријавио шта је урадио. Осуђен је на казну затвора у трајању од 10 година.

Кривично дело убиство из чл. 113 у вези са чл. 33 КЗ-а

30.09.2016. године око 16.00 часова у селу Клисурса, општина Сурдулица, М.И. и В.И. лишили су живота свог комшију сада пок. С.Г.

Као и у претходном случају кренућемо од егзогених криминогених фактора. Извршиоци убиства у овом случају су слабог имовног стања, незапослени и један од њих је корисник социјалне помоћи. Обоје су писмени и завршили су основну школу. У тренутку извршења кривичног дела окривљени су ишли ка својој кући. На основу налаза и мишљења вештака утврђено је да не болују од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. Ради се о особама примитивне структуре, доње просечних интелектуалних капацитета. У време извршења кривичног дела код обоје је дошло до физиолошког афекта страха средњег интензитета, а потом и до развоја физиолошког афекта гнева средњег интензитета, услед чега је њихова способност да схвате значај свог дела и да управљају својим поступцима била смањена, али не и битно. У погледу начина и средства извршења, убиство је извршено дрвеним моткама дужине 155цм и 140цм ударањем у пределу главе, врата и леве подлактице услед којих повреда је жртва пала на земљу и преминула на лицу места. Мотив извршења убиства је дугогодишња свађа између убица и жртве која је критичног дана ескалирала у физички обрачун са смртним исходом. М.И. је раније осуђиван због кривичног дела из чл.

161 ст. 2 КЗ РС условном осудом. Нису признали извршење кривичног дела и осуђени су на казну затвора у трајању од по 8 година.

Кривично дело убиство на мах из чл. 115 КЗ-а

Ђ.Л. је 13.10.2007. године, у селу Рајковац, Младеновац у својој породичној кући лишио живота на мах свог сина пок. Ђ.Д. на тај начин што је после краћег вербалног и физичког конфликта и сукоба из свог пиштоља испалио више пројектила у пок. Ђ.Д. и нанео му смртоносну повреду услед које је он преминуо на лицу места.

Осуђени је пензионер, средњег имовног стања. Писмен је, завршио је средњу економску школу. Мотив је вишегодишње свакодневно злостављање од стране оштећеног како њега, тако и његове супруге, а постоје подаци и о ранијем пријављивању. У овом случају може се споменути негативан утицај масовних медија, конкретно новина јер је оштећени критичног дана претио извршиоцу кривичног дела и његовој супрузи тј. својим родитељима да ће и они тако завршити, показујући на новине са чланком о погибији четворочлане породице у Младеновцу. Извршилац кривичног дела је душевно здрава особа са просечним интелектуалним способностима. Без своје кривице доведен је у стање јаке раздражености услед чега је дошло до битно смањене урачунљивости и наглог пораста већ присутне емоционалне напетости са психолошким садржајем афекта гнева високог интензитета. Виност се креће у границама директног умишљаја. Његов психички однос према делу у тренутку извршења је такав да је свестан дела и хоће његово извршење, а од посебног значаја је свест о наступању последице услед предузете радње извршења, док се вољни елемент састоји у хтењу његовог извршења. Међутим, у конкретном случају окривљени је дело учинио са умишљајем кога карактерише доношење одлуке без претходног размишљања услед афективног стања које је настало због јаке раздражености у које је без своје кривице окривљени доведен нападом, злостављањем и тешким вређањем од стране оштећеног. Одлучујући о врсти и висини кривичне санкције од олакшавајућих околности суд је ценио чињеницу да је окривљени признао извршење кривичног дела, да се искрено каје и жали због свега, а посебно околност да је оштећени његов син и да је целу ситуацију тешко поднео, да је у позним годинама и здравствено оболео, док отежавајуће околности није нашао. Осуђен је на казну затвора у трајању од три месеца.

Кривично дело тешко убиство из чл. 114 став 1 тачка 1

Дана 18.10.2020. године, у Нишу, у стању урачунљивости М.Н. је са умишљајем, на подмукао начин лишио живота оштећеног сада пок. Р.Д. задавши су више удараца секиром и мацолом од којих је оштећени на лицу места преминуо.

М.Н. је слабог имовног стања, не поседује непокретну имовину. Завршио је грађевинску школу и по занимању је грађевински лаборант. Ради се о особи просечних интелектуалних капацитета са карактеристикама које указују на поремећај личности. Због постојања болести зависности од опојне дроге хероин био је на супституционој терапији

коју је самоиницијативно прекинуо, а у време дела за које се терети био је у нестабилној апстиненцији од хероина. Утврђено је да је за време извршења кривичног дела код њега постојало афективно узбуђење, које по свом квалитету одговара физиолошком афекту гнева. Такво афективно узбуђење је било средњег степена изражености, те су услед тога његове способности схватања значаја свог дела и управљања својим поступцима биле смањене, али не и битно. У свом исказу вештак је навео да се ради о психопатски структурисаној личности са јасним егоцентричним и манипулативним понашањем, у чијој основи је осећање мање вредности што га чини осетљивим на критику или одбацивање околине. Такође, окривљени показује и висок степен импулсивности и веома слабе механизме одбране који би такву импулсивност могли да контролишу, дакле има низак праг толеранције на фрустрације. Оптужени је присуствовао сахрани оштећеног и чак је носио његов сандук. Самом извршењу убиства претходио је физички обрачун оптуженог и оштећеног. У време извршења убиства оптужени је обављао грађевинске радове. Раније је осуђиван због кривичног дела из чл. 194 ст. 1 КЗ на казну затвора у трајању од 6 месеци условно и због кривичног дела из чл. 195 ст. 1 КЗ на казну затвора у трајању од 8 месеци условно, што је суд узео као отежавајућу околност приликом одмеравања казне. Осуђен је на казну затвора у трајању од 20 година и изречена му је мера безбедности обавезно лечење наркомана.

Кривично дело тешко убиство из чл. 114 ст. 1 тач. 5 КЗ у стицају са кривичним делом недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348 ст. 4 у вези ст. 1 КЗ у вези чл. 60 КЗ

Дана 20.11.2019. године, у Нишу, око 17.00 часова, у урачунљивом стању, употребом ватреног оружја, умишљајно из безобзирне освете М.Д. лишио је живота ошт. Р.М.

Када је у питању социјално-економски статус убице, доброг је имовног стања, запослен. Писмен је, по образовању дипломирани економиста. Ради се о особи просечних интелектуалних способности која не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. Мотив за извршење убиства је освета, јер му је оштећени запалио аутомобил. Што се тиче начина и средства извршења, убица је у оштећеног из ватреног оружја пиштоља из непосредне близине испалио 12 метака, од којих су оштећеног погодила 10 метака, услед којих је оштећени задобио тешке телесне повреде опасне по живот и преминуо на лицу места. Извесно је да су се и окривљени и оштећени кретали у криминалним круговима. Окривљени није признао извршење дела које му се ставља на терет. За кривично дело тешко убиство из чл. 114 ст.1 тачка 5 КЗ суд је утврдио казну затвора у трајању од 18 година и 6 месеци, а за кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348 ст. 4 у вези ст. 1 КЗ казну затвора у трајању од 2 године и 6 месеци па га је суд применом одредбе чл. 60 КЗ осудио на јединствену казну затвора у трајању од 20 година.

Кривично дело убиство у покушају из чл. 113 у вези са чл. 30 КЗ-а

Оптужена Т.М. је 12.06.2018. године, после поноћи, у Сурдулици, у центру града, са умишљајем, у стању смањене урачунљивости, али не и битно, покушала да лиши живота М.Д. тако што му је задала три убода ножем у пределу леве спољашње стране грудног коша и трбуха наневши му на тај начин тешке телесне повреде опасне по живот, при чему је била свесна да услед таквог поступања може наступити смрт оштећеног, па је то и хтела. Реч је о особи средњег имовинског стања која је незапослена. Писмена је, завршила је средњу школу и раније није осуђивана. Мотив за покушај убиства је физички обрачун између оштећеног и рођеног брата оптужене, након кога је оштећени напустио место догађаја, да би га оптужена сустигла и нанела му три убода ножем. У налазу и мишљењу вештака неуропсихијатра наводи се да је оптужена у време извршења кривичног дела које јој се ставља на терет била под упливом физиолошког афекта гнева лаког до средњег интензитета и да је њена способност да схвати значај свог дела и управља својим поступцима била смањена, али не и битно. Оптужена не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености или друге теже душевне поремећености, али презентује клиничку слику граничног поремећаја личности, без регистрованих психотичких компликација. Осуђена је на казну затвора у трајању од 3 године.

Кривично дело убиство у прекорачењу границе нужне одбране из чл. 47 став 2. тачка 3 КЗ РС, а у вези чл. 9 став 3 КЗ СРЈ

Окривљени су 23.08.1997. године око 02.35 чаова на сплаву на левој обали реке Саве, на Новом Београду са умишљејем лишили Живота Л.Д. и при том са умишљајем довели у опасности животе других лица која су се налазила у близини.

Један од окривљених је слабог имовног стања, незапослен – инвалид, прима инвалиднину. По занимању је трговац. Кажњаван је као малолетник због кривичног дела из чл. 166 став 1 КЗ РС и изречен му је појачан надзор органа старатељства, осуђиван је због кривичног дела из чл. 184 став 1 КЗ, изречена му је казна затвора у трајању од 5 месеци условно на 2 године, због кривичног дела из чл. 166 став 1 КЗ РС изречена му је казна затвора у трајању од 1 године условно на три године и због кривичног дела из чл. 166 став 1 тачка 1 КЗ РС изречена му је казна затвора у трајању од 4 месеца, условно на 2 године.

Други окривљени је средњег имовинског стања, нема података о образовању. И он је кажњаван као малолетник због кривичног дела из чл. 166 став 1 КЗ РС и изречен му је појачан надзор од стране родитеља или стараоца, осуђиван због кривичног дела из чл. 33 став 1 Закона о оружју и муницији, изречена му је казна затвора у трајању од 6 месеци, условно на 2 године, уз меру безбедности одузимање предмета, због кривичног дела из чл. 166 став 1 тачка 1 КЗ РС изречена му је казна затвора у трајању од 1 године, условно на 4 године и због кривичног дела из чл. 233 став 1 КЗ РС на казну затвора у трајању од 6 месеци.

Кривичног дана је један од окривљених након краће препирке са оштећеним који је извадио пиштољ, репетирао га и уперио у врат и лице окривљеног, испалио више метака из пиштоља који је претходно извадио у правцу оштећеног, а то исто урадио је и други окривљени, при чему су обојица прекорачили границе нужне одбране па је од наведених метака оштећени задобио тешке телесне повреде услед којих је наступила смрт. Окривљени З.П. је био свестан да пројектили које је испалио према оштећеном Л.Д. могу погодити и

остале присутне на сплаву и на то је пристао, па је један од пројектила погодио Н.Д. који је преминуо на лицу места, док је окривљени Г.И. задобио тешке телесне повреде опасне по живот, оштећени Р.И., Б.С., Р. А. задобили су тешку телесну повреду у виду прострелних рана, а оштећени Н.Б. и А. И. Лаке телесне повреде. Из налаза и мишњења вештака суд је утврдио да код окривљеног З.П. није утврђено постојање душевне болести, душевне заосталости, нити привременог душевног поремећаја, да је особа просечних

интелектуалних способности, са развијеном токсикоманском зависношћу према употреби дрога, али да мера безбедности медицинског карактера није индикована. Такође код окривљеног нису постојали психопатолошки садржаји који би умањивали његове способности схватања значаја дела и могућности управљања поступцима. Код окривљеног Г.И. такође није утврђено постојање душевне болести, душевне заосталости, нити привременог душевног поремећаја, просечних је интелектуалних способности, са развијеном токсикоманском зависношћу према употреби дрога, али мера безбедности медицинског карактера није индикована. У време извршења дела које му се ставља на терет налазио се у стању повишене афективне напетости и интензивног страха, због чега су његове способности да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима биле битно смањене. Што се тиче облика виности, поступао је са директним умишљајем јер је био свестан да пуца из непосредне близине у оштећеног Л.Д. и хтео је да га лиши живота. Окривљени З.П. је поступао са директним умишљајем у моменту када је пуцао у оштећеног Л.Д., а у односу на смрт Н.Д. и повређивање свих других оштећених поступао је са евентуалним умишљајем јер је био свестан да пројектили које је испалио према ошт. Л.Д. могу погодити и остале присутне на сплаву, па је на то и пристао. Суд их је осудио на казну затвора у трајању од по 4 године и 7 месеци.

Кривично дело убиство из чл. 113 КЗ-а

Овај предмет је специфичан по томе што леш убијеног није пронађен, нема непосредних сведока који су видели сам чин лишења живота, али бројност посредних доказа и оцена истих у међусобној повезаности јасно упућује да је оштећени убијен и да је то учинио оптужени С.Г. Место убиства је локал који је у власништву оптуженог јер су ту пронађени трагови крви оштећеног. Што се тиче средства и начина извршења, не може се утврдити шта је посреди будући да је оптужени одвезао леш на непознату локацију. Суд је оптуженог огласио кривим за оно за шта је имао доказе, а то је да је подесним предметом оштећеном нанео тешке телесне повреде опасне по живот које су изазвале масивно крварење и смрт. Да је оптужени превезао леш на непознату локацију указује чињеница да је позајмио службено возило, њиме прешао тридесетак километара и инсистирао да се након употребе возило опере у сервису. У коначном то возило је растурено у делове тако да органи гоњења нису ни могли да изврше његов преглед, а упорно инсистирање оптуженог да се возило опере упућивало је да је у возилу било трагова које треба уклонити. Да су радње оптуженог након извршења кривичног дела биле усмерене на његово прикривање указује и чињеница да је оптужени само један дан након критичног догађаја кречео и сређивао локал у коме је дошло до убиства и напустио је земљу три дана после критичног догађаја. Након извршења предметног кривичног дела учинио истоврсно кривично дело убиства из чл. 113 КЗ за које му је изречена казна затвора у трајању од 7 година. Оптужени се од своје 22. године појављује као извршилац кривичних дела и то увек кривичних дела са елементима насиља за која је добијао казне затвора и условне осуде. Ради се о специјалном повратнику. Средњег

је имовинског стања, писмен, завршио је средњу школу, по занимању угоститељ. Не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. Суд га је осудио на казну затвора у најдужем трајању која је прописана за кривично дело убиство из чл. 113 КЗ-а.

Кривично дело убиство из чл. 113 КЗ-а

Дана 07.05.2020. године, у вечерњим часовима, у село Раденковац код Сокобање, оптужени је лишио живота оштећену након свађе и расправе јер је сматрао да га је иста раније пријавила да је ради крађе обарао стабла на туђој парцели.

Окривљени је слабог имовног стања, не поседује непокретности. Завршио је основну школу и без занимања је. Не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. Особа је слабије диференциране неуротске структуре личности, солидних просечних интелектуалних способности. У време извршења кривичног дела налазио се у алкохолисаном стању у склопу зависности од алкохола који је био генератор његовог свеукупног понашања које има нагонску и афективну позадину. Његове способности да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима биле су смањене али не и битно. У погледу начина и средства извршења, окривљени је оштећеној кухињским ножем нанео 9 убодних рана у пределу главе и врата, а затим стакленом чашом као средством подобним да се тело тешко повреди или здравље тешко наруши ударао оштећену у више наврата у пределу главе, а до наступања смртне последице дошло је када је оштећена била у лежећем положају на стомаку и када јој је окривљени завртао врат с леђа док је тело било фиксирано. Што се тиче виности, дело је извршено са директним умишљајем. Окривљени је раније осуђиван због кривичног дела тешка крађа на казну затвора у трајању од 2 године и 6 месеци и због кривичног дела крађа на казну затвора у трајању од 4 месеца, условно за 2 године, а у току извршења предметног дела водио се други кривични поступак против њега. Признао је извршење кривичног дела које му се ставља на терет и изразио кајање и жаљење због свега што се догодило. Суд га је осудио на казну затвора у трајању од 13 година и изрекао му меру безбедности обавезно лечење алкохоличара.

Кривично дело убиство из чл. 113 КЗ у вези са чл. 33 КЗ

Окривљена је лишила живота оштећеног заједно са још најмање једним неидентификованим лицем, на непознатом месту, ван његове породичне куће на тај начин што је оштећеном најпре обавијен око врата кабл од телевизора којим му је стезан врат, а окривљена му је притом задала најмање пет до шест удараца оштрицом и тупим делом секире у пределу врата и главе наневши му тешке телесне повреде опасне по живот, након чега су тело повређеног умотали у непропустиви материјал, донели у његову кућу и оставили на каучу у спаваћој соби, где је оштећени преминуо.

Што се тиче криминогених фактора, окривљена је слабог имовинског стања, незапослена, по занимању конфекционар. Доње просечних интелектуалних способности, писмена, завршила основну школу. Окривљена не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне

поремећености. Ради се о неуротски структурираној личности без знакова болести зависности у време извршења кривичног дела, у време извршења кривичног дела које јој се ставља на терет могла је бити под упливом физиолошких афеката страха и гнева средњег интензитета и произилази да је њена способност да схвати значај дела и управља својим поступцима била смањена, али не и битно. Вештак такође наводи да окривљена презентује примитивну структуру личности, простих, не много диференцираних механизма одбране са примитивно-егоцентрично заштитним моделом. Ситуације специфичног осујећења код окривљене могу додатно појачати такве одбрамбене механизме што може резултирати пражњењем агресије. У погледу виности постоји директни умишљај, није признала извршење кривичног дела. Раније није осуђивана што је суд узео као олакшавајућу околност приликом одмеравања врсте и висине казне, док је као отежавајућу околност имао у виду начин и средства извршења кривичног дела, као и упорност и безобзирност која је исказана приликом његовог извршења, па је осудио на казну затвора у трајању од 10 година.

Кривично дело тешко убиство из чл. 114 став 1 тачка 5 КЗ-а

У овом случају окривљени је оштећеног умишљајно лишио живота из користољубља како би се исплатила премија животног осигурања кориснику осигурања. Корисник осигурања је рођени брат окривљеног и уговором о осигурању предвиђена је исплата двоструке осигуранине суме за случај смрти осигураника услед несрећног случаја.

Окривљени је средњег имовинског стања, без имовине. Писмен је, завршио је пети степен стручне спреме, по занимању електротехничар, запослен. Особа је примарно просечних интелектуалних потенцијала, базично неуротске структуре актуелно са ситуационим реаговањем, анксиозношћу и депресивношћу, непсихотичног квалитета. Не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености, у време извршења кривичног дела био је у потпуности способан да схвати значај свог дела и управља својим поступцима. Када су у питању начин и средство извршења, окривљени је оштећеног живота лишио у капели на гробљу из ватреног оружја – ловачке пушке из које је испалио два патрона, први из апсолутне, а други из релативне близине Након извршења дела нудио је помоћ породици оштећеног што указује на његову подмуклост, али превасходни и одлучујући мотив у извршењу дела било је користољубље. У погледу виности постоји директни умишљај. Раније није осуђиван, у току извршења предметног дела водио се други кривични поступак против њега због недозвољеног држања оружја и експлозивних материја. Окривљени је навео да није крив за дело које му се ставља на терет. Одлучујући о врсти и висини казне суд је као отежавајуће околности навео да је окривљени искористио познанство са оштећеним, позвао га ради сусрета и довезао у капелу где га је лишио живота, злоупотребивши његово поверење, као и његово понашање након извршења кривичног дела, па га је осудио на казну затвора у трајању од 20 година.

Анализа добијених резултата

Након изложених случајева који су били предмет истраживања, следи групни приказ о утицају егзогених и ендогених криминогених фактора.

Што се тиче имовинског стања извршилаца кривичног дела убиства из претходних случајева, од њих тринаесторо, четворо (31%) живи веома лоше, дакле незапослени су и нису власници неке имовине. Троје (23%) живи изнад граница сиромаштва, али се не могу сврстати ни у грађане средње финансијске моћи. Петоро извршилаца (38%) су средњег имовинског стања, а само један извршилац (8%) зарађује више од просека. Убице које живе веома лоше осуђене су за убиство из члана 113 КЗ и убиство у прекорачењу граница нужне одбране. Убица који је веома доброг имовинског стања извршио је кривично дело тешко убиство у стицају са кривичним делома недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја.

Када је у питању утицај породице и породичних односа као криминогеног фактора, постоји податак само за једног извршиоца убиства, да је одрастао у потпуној породици, али уз оца алкохоличара.

Резултати добијени анализирањем података о образовању су показали да је међу извршиоцима убиства у нашем истраживању, четворо завршило основну школу, док је један извршилац убиства завршио само три разреда основне школе (извршио убиство из члана 113 КЗ). Средњу школу завршило је четворо извршилаца, један извршилац је завршио пети степен стручне спреме (извршио је убиство из користољубља) док је само један извршилац убиства завршио факултет (тешко убиство у стицају са кривичним делома недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја). За двоје извршилаца убиства нема података о степену образовања.

Графикон 2 - Степен образовања извршилаца убиства

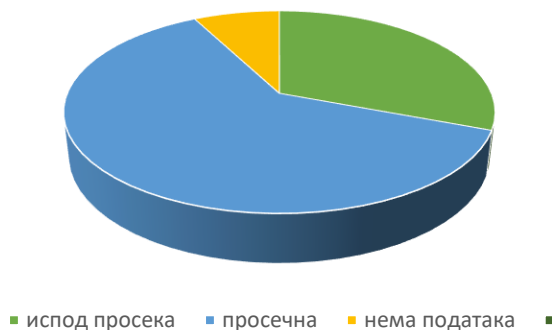

О утицају следећих егзогених криминогених фактора на убице у нашем истраживању и то средстава масовних комуникација, суседства и делинквентних група нема података, али се на основу анализе њихових случајева може закључити да су петорица убица на неки начин били повезани са особама из делинквентних група.

Слободно време као криминогени фактор посматраћемо кроз податке да ли су у тренутку извршења убице биле у доколици или су вршиле неки посао. Само двојица од убица у нашем истраживању извршили су ово кривично дело у тренутку када су обављали одређени посао и то кривично дело убиство из члана 113 КЗ и кривично дело тешко убиство из члана 114 став 1 тачка 1.

Када су у питању ендогени криминогени фактори и њихов утицај на „наше“ извршиоце убиства кренућемо од интелигенције. У нашем истраживању већи број убица је просечне интелигенције, осморо њих (61%), док испод просечне интелигенције је четворо убица (31%). За једног извршиоца не постоје подаци.

Графикон 3 - Степен интелигенције извршилаца убиства

Од извршених убиства у нашем истраживању чак за пет убиства што је 51% мотив је била свађа. Након тога по проценту следи самоодбрана (19%), док је по једно убиство извршено из освете и из користољубља. Мотив није наглашен код три убиства (12%). За једно убиство убица не зна мотив јер како је сам изјавио „једноставно се десило“.

У нашем истраживању највећи број убица (67%) није признао извршење кривичног дела за које је осуђен. 8% њих је признало да је извршило убиство, док је 25% убица признало извршење убиства са осећајем кривице и кајања и то у случају убиства на мах и двоје убица који су починили убиство из чл. 113 КЗ.

Што се тиче менталних девијација извршилаца кривичног дела убиства, у нашем истраживању ниједан извршилац не болује од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. У време извршења кривичног дела деветоро извршилаца убиства су под упливом физиолошких афеката страха и гнева средњег интензитета или високог интензитета били смањене урачунљивости (6 убица) или битно смањене урачунљивости (3 убице). Троје болују од болести зависности од опојних дрога (за једног се зна да је у питању хероин), док један убица болује од алкохолизма. Код једне особе женског пола утврђена је клиничка слика граничног поремећаја личности.

ЗАКЉУЧАК

На основу изложеног може се без поговора закључити да се убиство оправдано сматра једним од најтежих кривичних дела. Како спречити и може ли се уопште спречити извршење овог кривичног дела је питање које се само намеће имајући у виду све већу стопу његовог извршења. Будући да су убиства присутна од када је света и века, илузорно је говорити о њиховом потпуном ишчезавању, али пажњу треба посветити изналажењу начина за што је могуће веће смањење процента њиховог извршења.

Проучавајући етиолошке карактеристике убистава показује се деловање различитих егзогених и ендогених криминогених фактора и њихов утицај на извршиоце овог кривичног дела, што је од значаја приликом предузимања ефикасних мера превенције. Притом не постоји један доминантан криминогени фактор, већ појединци лишвају живота друге људе услед деловања скупа различитих криминогених фактора, од којих неки делују као услов, неки као узрок, а неки као повод вршења убистава.

Позитивна корелација која је уочена између лоших економских прилика и вршења убистава потврђена је и нашим истраживањем, јер је већина убица живела лоше или веома лоше. О школи и образовању као криминогеном фактору постоје опречна схватања, од оних да отварање једне школе води затварању једног затвора, до оних да образовање наоружава појединца новим сазнањима за вршење кривичних дела. У нашем истраживању подједнак број убица завршио је средњу и основну школу. Да средства масовних комуникација, суседство и делинквентне групе значајно утичу на појаву криминалитета доказале су бројне криминолошке студије. У овом раду таква корелација не може се потврдити услед недостатка потребних података, међутим оно што је уочено је да су се петорица убица кретала у криминалним круговима. Што се тиче слободног времена као криминогеног фактора, постојало је код већине извршилаца убистава, јер су само двојица убица из нашег истраживања радила одређене послове у време извршења убистава.

О утицају ендогених фактора, за почетак степена интелигенције на вршење убистава резултати су такви да је већина убица просечне интелигенције, па се она не може посматрати као криминогени фактор у нашем истраживању. Од мотива најприсутнија се свађа, а јавили су се и самоодбрана, користољубље и освета. Већина убица није признала извршење дела које им се ставља на терет или облик убистава за које су осуђени што ствара потешкоће у примени адекватних мера превенције. Ниједан од убица у тренутку извршења није боловао од душевног обољења, привремене душевне поремећености, заосталости у душевном развоју, нити друге теже душевне поремећености. Код једне особе је утврђена клиничка слика граничног поремећаја личности, док је за једног вештак навео да се ради о психопатски структурисаној личности са јасним егоцентричним и манипулативним понашањем у чијој основи је осећање мање вредности и има низак праг телеранције на фрустрације. Афект гнева одвојено, или кумулиран са афектом страха средњег до високог интензитета такође је био присутан код већине извршилаца убистава у нашим случајевима.

Смањење стопе извршења кривичног дела убистава требало би да буде циљ не само правосудних органа, полиције и других органа, већ и целог друштва, сваког појединца јер сарадња свих нас може бити кључ у стварању једног безбедног друштва.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

- Д. Атанацковић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1985, стр. 132;
- Д. Јовашевић, *Кривично право – Посебни део*, Београд, 2017, стр. 22;
- Д. Јовашевић, *Кривична дела убиства*, Београд, 2017, стр. 15;
- Д. Јовашевић, *Убиство из користољубља*, Правни живот, Београд, бр. 9/2007, стр. 37-53;
- Д. Јовашевић, *Убиство детета при порођају*, Безбедност, Београд, бр. 5/1991, стр. 530-539;
- Д. Димовски, *Криминална етиологија*, Ниш, 2019, стр. 177.
- Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, стр. 110;
- Д. Димовски, *Породица као фактор крвних деликата*, у: Костић М., Димовски Д., *Породица у лавиринту породичног насиља*, Ниш, 2013, стр. 63;
- Д. Димовски, Ф. Мирић, *Политика сузбијања малолетничке делинквенције као детерминанта друштвеног развоја*, *Анали пословне економије*, Универзитет за пословни инжењеринг и менаџмент Бања Лука, бр. 9, вол. 5;
- Доц. др Милош Марковић, *Убиство из користољубља*, Нови Сад 2009, стр. 23;
- Ђ. Ђорђевић, *Нови облици тешких убиства у предлогу Кривичног законика*, *Правни живот*, Београд, бр. 9/2005 године, стр.135-154;
- Ђ. Лазин, *Разграничење свесног нехата од евентуалног умишљаја*, *Анали Правног факултета*, стр. 391;
- Ђ. Игњатовић, *Криминологија*, Београд, 1996., стр. 130.
- Е.Бећировић, *Кривично дело убиство у законодавству Републике Србије*, *Правне теме*, год.2. бр.4, стр. 211;
- Ж. Бјелајац, Б. Мердовић, *Сензационализам у медијима као узрок дестабилизације политике сузбијања криминалитета*, *Култура полиса*, год. XV (2018), бр. 35,стр. 297,298;
- З. Стојановић, *Кривично право – Посебни део*, Српско Сарајево, 2001, стр. 18;
- З. Ђурђевић, *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 214;
- Ј. Таховић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1961, стр. 74;
- Љ. Лазаревић, *Кривично право - Посебни део*, Београд, 1995, стр. 200;
- Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, Београд, 2011, стр. 437;
- М. Миљковић, *О убиству*, Београд, 1909; стр. 3-13;
- М. Опријан, Д. Јокановић, *Опште и посебне карактеристике и врсте чедоморства*, стр. 314-315;
- М. Бошковић, *Криминологија*, Нови Сад 2006, стр. 273;
- М. Костић, *Криминогени утицај макро социјалних фактора на деликте насиља*, стр. 218;
- М. Суботин, Т. Одаловић, *Социјалнопатолошке појаве у породици и њихов утицај на делинквентно понашање малолетника*, *Право - теорија и пракса*, бр. 10-12, вол. 33, стр. 47;
- М. Вуковић, Г. Гуска, *Медијско презентовање криминалитета у савременом друштву и утицај на развијање криминалне свјести*, стр. 7-8.

- М. Карл, *Темељи слободе*, 1974.
- Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Кж 2663/2010
- Пресуда Окружног суда у Београду Кж 2784/2003
- Р. Божовић, *Искушење слободног времена*, стр. 88
- Решење Апелационог суда у Београду Кж. 5137-2011
- С. Константиновић Вилић, *Типологије убистава и убица*, стр. 99;
- С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, стр. 116.
- С. Газивода, *Еутаназија*, Зборник радова, Нове тенденције у савременој науци кривичног права и наше кривично законодавство, Златибор, 2005. год, стр. 255-266;
- Блог Адвокатске коморе Србије
- Директно.рс, *Ми и медији*
- <https://n1info.rs/vesti/a282855-ubio-zenu-u-centru-za-socijalni-rad-u-rakovici/>
- <https://www.politika.rs/sr/clanak/384338/Kamenom-ubio-supругu-u-Centru-za-socijalni-rad>
- Википедиа, *Неуротрансмитери*, Видети: <http://sr.wikipedia.org/wiki/Neurotransmiteri>, приступ 20.08.2023. године
- <https://verified.rs/sta-su-hromozomi/>
- Athens, L., *Violent criminal acts and actors revisited*, Board of Trustees of the University of Illinois, Illinois, 1997, pp. 20.
- Beeghley, L., *Homicide: a sociological explanation*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 2003, pp. 99.
- Bandura, Albert (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. [ISBN 0-13-816751-6](#). [OCLC 2635133](#).
- Berg, Manfred; Wendt, Simon (2011). [*Globalizing Lynching History: Vigilantism and Extralegal Punishment from an International Perspective*](#).
- Criminology: Intelligence and crime. Видети: http://socialscience.stow.ac.uk/criminology/criminology_notes/intelligence.htm, приступ 01.09.2023
- D. Riley, *Time and Crime: and Delinquency*, Journal of Quantitative Criminology, vol. 3, no. 4, p. 341.
- Dinitz, S.(1986). *The Antisocial Personality*, Forensic psychiatry and psychology
- E. Mitchell, *Етиологија серијских убистава, кретање ка интегрисаном моделу*, <http://faculty.ncwc.edu/toconnor/401/401lect11.htm>
- Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.
- E. A. Stewart, R. L. Simons, *Race, Code Of The Street, And Violent Delinquency: A Multilevel Investigation Of Neighborhood Street Culture And Individual Norms Of Violence*, Criminology, vol. 48, issue 2, p. 586-590
- Einstadter, W., Henry, S., *Criminological theory: an analysis of its underlying assumptions*, Rowman & Littlefield Publishers, Oxford, 2006, pp. 88
- E. Philips, *Genetics and Criminal Behavior*, 2003.

- Goddard H.: *The Kallikak Family: A study in the Heredity of feeble-mindedness*, NY, 1913.
- Gottfredson, M., Hirschi, T., *A general theory of crime*, Stanford University Press, 1990, pp. 55
- Hans Eysenck's theories of criminal behavior. Видети: <http://www.helium.com/items/127853-hans-eysencks-theories-of-criminal-behavior>, приступ 05.09.2023. године
- H. Hafner, W. Boker, *Crimes of Violence by Mentally Abnormal Offenders: A Psychiatric and Epidemiological study in the Federal German Republic*, Cambridge, 2011, p. 253,
- L. Berg, M. Rostila, A. Arat, A. Hjern, *Parental death during childhood and violent crime in late adolescence to early adulthood: a Swedish national cohort study*, Palgrave Communications, vol. 5, p. 5.
- L. Lochner, *Education Policy and Crime* (a), University of Western Ontario, Centre for Human Capital and Productivity, 2010, p. 15.
- M.Kunczik, *Violence and the mass media*, Bonn, 1994.
- Middendorff, W., *Kriminologie der Tötungsdelikte*, Stuttgart, München, Hannover, 1984, pp. 15
- N. Malizia, *Boredom and Social Deviant Behavior: An Empirical Study*, *Advances in Applied Sociology*, no.2, vol.8, p.183
- Petee, Thomas, A, *Одсек за социологију*, Auburn University, <http://www.auburn.edu/~peteeta/massmurder1.htm>
- Palmer, S., *The violent society*, College and University Press Service, Connecticut, 1992, pp. 53.
- P. R. A. Loureiro, M. J. C. de Mendonça, T. B. S. Moreira, A. Sachsida, op. cit., p. 205.
- R. Block, *Community, Environment, And Violent Crime*, *Criminology*, vol. 17, issue 1, p. 52.
- Regoli, R., Hewitt, J., DeLisi, M., *Delinquency in Society*, Jones and Bartlett Publishers, London, 201, pp. 185
- S. F. Messner, J. R. Blau, *Routine Leisure Activities and Rates of Crime: A Macro-Level Analysis*, *Social Forces*, no. 4, vol. 65, p.1045.
- Wolfgang, M., Silverman, A., *Crime and justice at the millennium: essays by and in honor of Marvin E. Wolfgang*, Kluwer Academic Publishers, 2002, pp. 81.

ЕТИОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УБИСТВА

САЖЕТАК

Мастер рад „Етиолошке карактеристике убиства“ конципиран је тако да у првом делу обрађује сам појам убиства кроз његову законску и теоријске дефиниције, а затим следе поделе убиства и то према Кривичном законнику као и криминолошке поделе. У оквиру поделе овог кривичног дела према КЗ-у, која се огледа у обичном, привилегованом и тешком убиству, пажња је посвећена и сваком облику убиства који постоји унутар тешког убиства и привилегованог убиства. У делу о криминолошким поделама убиства (убица) које полазе од биолошких и психолошких карактеристика убица изложене су неке од најпознатијих класификација убиства (убица) полазећи од оне које ју направио Мидендорф, преко Рејеве, па све до класификације Лепосаве Крон, Тенија, Штајгледера, Диетза.

Након тога следи најважнији део мастер рада, а то су криминогени фактори који заправо доводе до извршења овог без сумње једног од најтежих кривичних дела. Изложени су егзогени и ендогени криминогени фактори који утичу на извршење убиства, при чему су наведена истраживања бројних криминолога, психијатра и осталих стручњака о утицају сваког појединачног криминогеног фактора на вршење убиства. Теоријска схватања о убиству приказана су кроз призму биолошких, психолошких, психопатолошких и социолошких теорија.

На самом крају налази се истраживање које сам спровела користећи случајеве о убиствима у којима су као браниоци поступали принципали код којих обављам приправнички стаж и обављала сам стручну праксу током студија. Циљ истраживања је да се сагледа какав утицај су криминогени фактори имали на убице чије сам случајеве анализирао при чему сам дошла до резултата да је највећи број убица слабог имовинског стања, просечних интелектуалних способности, мада није велика разлика у броју у односу на убице исподпросечне интелигенције, од образовања једнак број је оних који су завршили основну и средњу школу, уз једног факултетски образованог извршиоца. Као мотив за извршење убиства најчешће се јављала свађа, затим самоодбрана, освета и користољубље.

Кључне речи: убиство, криминогени фактори, теорије о убиству

ETIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MURDER

SUMMARY

The master's thesis "Etiological characteristics of murder" is designed in such a way that in the first part it deals with the very concept of murder through its legal and theoretical definitions, followed by the divisions of murder according to the Criminal Code as well as criminological divisions. Within the division of this criminal offense according to the Criminal Law, which is reflected in ordinary, privileged and aggravated murder, attention is also paid to every form of murder that exists within aggravated murder and privileged murder. In the section on the criminological divisions of murder (murderers) based on the biological and psychological characteristics of murderers, some of the most famous classifications of murder (murderers) are presented, starting from the one made by Midendorf, through Ray, all the way to the classification of Leposava Kron, Teni, Steiglder, Dietz.

After that, the next most important part of the master's thesis is the criminogenic factors that lead to the commission of this undoubtedly one of the most important crimes. Exogenous and endogenous criminogenic factors that influence the execution of murder are presented, which is why the researches of numerous criminologists, psychiatrists and other experts on the influence of each individual influencing factor on criminogenic factors are listed. Theoretical understandings of murder are presented through the prism of biological, psychological, psychopathological and sociological theories.

At the very end, there is research that I conducted using homicide cases in which the principals with whom I do my internship and did my professional practice during my studies acted as defense attorneys. The goal of the research is to look at what influence criminogenic factors had on the killers whose cases I analyzed, where I came to the result that the largest number of killers are of poor financial status, of average intellectual abilities, although there is not a big difference in the number compared to killers of below average intelligence in terms of education, there are an equal number of those who completed primary and secondary school, with one university-educated executor of below-average intelligence, from education, there are a number of those who have completed primary and secondary school, along with one faculty of educational executor. Argument, followed by self-defense, revenge and self-interest were the most common motives for murder.

Key words: murder, criminogenic factors, theories about murder

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Љубинка Митов рођена је 19.11.1997. године у Врању. Основну школу „Георги Димитров“ и „Гимназију Босилеград“ завршила је у Босилеграду као носилац Вукове дипломе. Основне студије на Правном факултету у Нишу уписала је школске 2016/2017. године и на истом дипломирала 2021. године са просечном оценом 9.13. У току студија учествовала је у симулацији кривичног поступка за кривично дело насиље у породици у организацији Правног факултета у Нишу и обављала стручну праксу у адвокатским канцеларијама у Босилеграду и Нишу.

Мастер академске студије на Правном факултету у Нишу уписала је 2021. године и то општи смер, ужа кривичноправна научна област и испите положила са просечном оценом 10.00.

Марта 2022. кандидаткиња се уписала у именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Ниш и тренутно обавља приправнички стаж за полагање правосудног испита у адвокатској канцеларији у Нишу. Говори бугарски и енглески језик, а служи се и руским језиком.